

KULTÚRA

ROČNÍK XIII. – č. 3

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

10. FEBRUÁRA 2010

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 1,00€

Snímka: Beata Žakarovská

*Rútíme sa bezstarostne do priepasti,
keď sme si predtým dali niečo
pred oči, aby ju nebolo vidieť.*

Blaise Pascal, Myšlienky

*Čo spíte? Vstaňte a modlite sa,
aby ste nevošli do pokušenia.*

Luk 22,46

Stmieva sa. V rozvalinách brán sveta sčernelo ticho. V hre vtákov s oblakmi je viditeľné. Steny praskajú, strechy padajú pod ťarchou nedodrжанých slov, nespĺnených sľubov, porušených dohôd. Slová ako podstielka. Alebo draví lovci na postriežke. Namiesto rozhovorov znásobené monológy. V hluchých chodbách akadémií, škôl, vlád a parlamentov zradné koalície, zradené prisahy, faľočné dejiny, prázdne reči. Pýcha v nich špliecha. Lživé memoáre kreatúr zloby, pokrivenej miechy, inkarnovaných ambícií. Ódy na zradu. Kšefty, čachre, intrigy. Chamtivosť, hrubosť, lakomstvo. Obchod s bolesťou, so zúfalstvom, s neresťou. Stále viac ziskov. Mamona, jediná, neobmedzená vládkyňa. Stále viac exekútorov, stále viac vydieračov. Stále viac zákonov, stále menej práva.

Nádej a hĺbku ducha nahradila hmota, ktorá duchom pohŕda. Stratili sme hmat, sluch, chuť, zrak aj čuch. Svet stratil jadro, nachýlil sa nad priepasť nezmyselnosti, cítiť ho ničím. Zamrzol až na kosť. Vyhnaní z domovov blúdime po zhozeniskách ciest. Kde sme? Kto som? Kto si ty? A kto sme my?

Bezzenkovia bez jazyka, bez pamäti, bez chrbtice, bez hlavy? Domovina - po výpredaji, predkovia zradení, vlastná história nenávidená - začína stále odznova, je nešťastná, chorá a zúfalá. Dostala lekárske predpis: Narkotiká, hip-hop-hopsada, televízna zábava, hojdacia info sieť, sloboda slova, pohybu i vierovyznania v nesmiernych elektronických širavách. Pohoda. Surfujeme, „čítujeme“ na vlnách internetu. Rajská virtualita, realita globálneho internátu. Pohoda. Poroba.

„Komunikujeme“ rýchlosťou blesku, a vlastné meno nevieme povedať. Odmietame poznať svoju minulosť, odmietame poznať sami seba. Strácame svoju minulosť: Sme stratení. Pokryteckí a slušne poslušní, cez elektronické zubydlomielame rovno, bratsky, slobodne mámnivé lákadlá a heslá utopené v pene nezmyselnosti. A

Storočný spánok

navoňavovaný tchor v modrom (ružovom, oranžovom, čiernom...) zamate, vymuštrovaný rétor, okázala príšera s maskou morálky a móresu, nanucuje oslobodenie, na perách má sladký úsmev, na svižnom jazyku mier, vernosť, pravdu, slušnosť, slobodu a lásku, na rukách lepkavú mastnotu, v očiach šmykľavú lož. Buržuj, konformista. Pravý aj ľavý, červený, modrý aj zelený.

A realita globálneho internátu s ideálom „no-

JOZEF PAUER

vého“ realizmu, realizmu burzových maklérov, finančných špekulantov a svetových bankárov, ktorí odmietajú pomyslieť na dopad svojich činov mimo svojich vlastných záujmov. A žiarivé svetlo ľudskej duše zahnané do temných kútov noci oslepujúcimi svetlometmi masových médií.

Elektronické médiá: producenti virtuality, ktorá dusí skutočnosť a reálnu skúsenosť. Takto vykonštruovaná simulácia reality modifikuje mentálne návyky a vzťah k realite. Televízna realita, dedička despotických, totalitných diktatúr, odedť do šepotavých kožušín sugescie a ilúzií, dialkovo ovláda ľudí (s dialkovým ovládaním zrastajúcim s ich rukami) a robí z nich konzumentov vecičiek, po ktorých by nesiahli ani omylom. Potláča prirodzené inštinkty, obmedzuje politické vášne, permissívne dezorientuje myslenie, oslabuje verejnú sféru a ducha verejnosti tak, aby sa už nezaujímal o idey a princípy. Verejnosť zbavená ducha už nepotrebuje chápať zmysel slov, drží sa zdania, ktorým politická oligarchia kŕmi až do omrzenia všetky národy. Odracia ľudí od toho, aby boli sebou, aby nachádzali vo svojom autentickom konaní sebaotvrdenie a stotožnili sa sami so sebou, teda s transcendentnou povahou stavby svojej najvnútornejšej existencie. A verejná mienka, zmätená ohromujúcimi rozporami, zatlačená do neistoty, oslňovaná senzáciami, napokon vykoľajená, totálne kontrolovaná, vyslovuje to, čo „pán a vládca“ (jej majiteľ i majiteľ vlád a parlamentov - synarchia svetových súkromných bankárov) chce, aby vyslovila.

Pomocou verejnej mienky, riadenej prostredníctvom masových médií a kontaminovanej predsudkami a vášňami sa dosiaholo také zmäte-

nie zásad, také ignorovanie elementárnych princípov usporiadania a kultivovania ľudského spoločenstva, že dorozumenie aj medzi ľuďmi so spoločným materinským jazykom a s rovnakými záujmami je takmer nemožné.

Napriek tomu, a práve preto, naše konanie do prvej miery ovplyvňuje televízia alebo „internet“. Podľa nich sa stravujeme, liečime, obliekame, vychovávame deti. A napokon aj uvažujeme v hraniciach podmieneného reflexu nimi vypestovaného. A nepoznáme inú pravdu, len tú, ktorú nám našepká televízia či „internet“. Televízia všetko odhaľuje, aby zakryla to, čo je. Tvorí a ničí prezidentov, intelektuálne elity i kadejaké „celebrity“. V ňou prezentovanom (konštruovanom, simulovanom) svete prezidentí, ministri, ministerskí predsedovia, dalajlámovia, imámovia, pápeži sú autoritami, ktoré rozhodujú o štátoch, o osudoch sveta. A ľudia, ktorí sú nad nimi, ktorí vlastnia médiá a naozaj rozhodujú, sa na obrazovkách nikdy neukážu, pretože médiá sa tvária, že títo ich vlastníci ani neexistujú.

Televízia a iné elektronické médiá sa stali reklamnými plagátmi nevedomosti. Zmysel života sa v nich redukuje na kľzanie na vlnách masovej kultúry a zábavy. Osoba človeka sa takto redukuje na diváka, ktorý preskakuje z kanála na kanál. V tejto tekavej zvedavosti sa vyjavuje aj tá skutočnosť, že ľudskú osobu neuspokojí žiadne súcno, pretože je priťahovaná absolútnym bytím. Na bytie však ľúče mediálnych reflektorov nikdy nedopadnú, tieto „svietidlá“ ho zo skrytosti v kútoch zabudnutia na svetlo mysle nevytiahnu. Naopak, tejto „metafyzickej túžbe“ opätovne predhodia ďalšie estetizované náhrady, živej pamäti a mysli sa aplikuje potrebná dávka zábavných historiek, úšľabkov a poskakovania. Túžba vyhasne, vznesenosť ochabne, človek zostane v „pohode“. Už nehľadá svoju stopu na ceste mysle do pravdy, krásy, dobra, už sa nebúri proti nespravodlivosti, klamstvu a podvodu, ale ako červ sa učí plaziť sa po cestách chamtivosti a strachu, po cestách zabudnutia a spánku ducha. Na takýchto cestách si „vyčistí hlavu“, na takýchto cestách je všetko „v pohode“, takéto cesty ho bezpečne vedú do jaskýň tieňov a straty pamäti, do hrobu.

(Pokračovanie na 2. strane)

Tak nám vyšli do ulíc. A rozprestrelí nad seba transparent s nápisom „Máme radi túto krajinu“. Aké dojemné, zdalo by sa. Nejednen neznať veci by aj slzu uronil, akých to máme v opozícii vlastencov. Veď oni nás tak zachraňovali, že v mene našej prosperity dovolili bombardérom rozvrátiť Srbsko. Až tak nás milovali, že tleskali zabíjaniu v Iraku a na Blízkom Východe. Až tak nás milovali, že rozpredali „tátokrajinu“ takmer do poslednej skrutky.

Ale akože sa volá ich „tátokrajina“? Má vôbec meno? Alebo sa volá ako Šulíkov smutnolživý film Krajinka? Alebo je to dokonca Hostel satanistického naturalistu Tarantina? A

Táto krajina

TEODOR KRIŽKA

ktože to žije v tej „tátokrajine“? Pár „slušných“ ľudí neidentifikovanej národnosti, náhodou hovoriacich aj po slovensky, ktorých geniálne schopnosti sa nemôžu rozvinúť kvôli Slovákom? To preto im je bližšia SMK s programom irendenty ako národná strana, ktorá poukazuje na riziká budúceho vývoja? To preto historický názov Slovenská národná rada premenovali na Národná rada SR? To preto by radi zmenili znenie slovenskej štátnej hymny? To preto z ich pera vychádzajú knihy, kde nič nie je slovenské, iba na Slovensku? To preto stavajú sochu T. G. Masaryka pred Slovenské národné múzeum v Bratislave? To preto nad Štefánika v leteckej kombinéze, podobajúceho sa na zlievača z košickej US Steel, dvíhajú českého leva s labou na slovenskom erbe?

Som tak trochu aj rád, že sa im Slovensko až tak protiví, že nemajú preň mena. Rád som tomu preto, lebo si denne vystavujú vysvedčenie a vlastne už samým transparentom kričia do sveta, kto sú a aké sú ich ciele. Spájajú sa do nespojitelného zlepenca ideových hodnôt protislovenského šovinizmu, liberalizmu a konzervativizmu bez koreňov.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

JOZEF HLUŠEK

Slovensko nie je Chile

Keď si 4. novembra 1970 Salvador Allende sadal na prezidentský stolec Republiky Chile, sotva si pomyslel, že to bude na doživotie, tobôž, že to doživotie bude trvať iba necelé 3 roky (+11. 9. 1973).

Jeho predchodca, kresťanský demokrat Eduardo Frei, zanechal Chile zápasice s obrovskými problémami. Krajina mala enormný zahraničný dlh, rýchle rastúcu infláciu a „nezvládnuteľné“ problémy pri zásobovaní obyvateľstva potravinami. Banky a ťažobný priemysel boli úplne v rukách zahraničných spoločností, ktoré doslova pľundrovali domáce zdroje nerastných surovín, najmä medi a chudoba rástla geometrickým radom. Taký stav bol ďalej neudržateľný, obyvateľstvo, dokonca aj domáca oligarchia, chceli zmenu. Tou sa stal dosť nečakane práve S. Allende na čele koalície stredofarých strán Unidad Popular. Vo voľbách síce získal „iba“ 36,29% hlasov, no keďže ho (proti pravicovému kandidátovi) podporili kresťanskí demokrati, stal sa prezidentom a šéfom vlády.

Po nástupe do úradu Allende začal meniť trhovo-vidušké hospodárstvo na trhovo-sociálne. S cieľom vymaniť krajinu zo zaostalosti a závislosti, rozhodol sa znárodniť medené bane. (Ich produkcia tvorila 80% čílskeho exportu.) Potom znárodnil banky a niekoľko desiatok ďalších veľkých podnikov. Pomocou tzv. sektora spoločenského vlastníctva mal štát získať kontrolu nad ekonomikou. Celkom úspešný boj zvädzal aj s infláciou - klesla takmer o polovicu a mzdy robotníkov sa tým výrazne zhodnotili. To všetko malo za následok, že v roku 1971 jeho Unidad Popular vyhrala regionálne voľby už so ziskom 49,75 % hlasov. Allende bol na vrchole popularity - a predsa padol... Prečo?

Možno bol naivný a vďaka širokej ľudovej podpore sa cítil byť nepremo-

žiteľným. To sa politikom stáva často. Nebezpečenstvo, ktoré mu hrozilo zvonka i od domáceho establishmentu a na ktoré ho niektorí jeho spolupracovníci upozorňovali, jednoducho nechcel vziať na vedomie. Veril svojmu národu a najmä skalopevne veril Amerike. Na druhej strane sa nekonečne bál sovietskeho (aj kubánskeho) socializmu. (Možno vystaviť lepšie svedectvo o jeho demokratickom zmysľaní?)

Lenže Amerika, tobôž Amerika 70. rokov min. storočia, neverí v spoločný majetok, v znárodnenie, ako liek proti vidriduchom. Okrem toho a vari predovšetkým Amerika mala (a má) aj v Chile svoje záujmy. Domáca oligarchia poslúžila iba ako dekorácia, kulis, za ktorou sa ukryla v osudné septembrové dni r. 1973 najdemokratickejšia supermocnosť. Čílska armáda (a kamarát Allendeho) generál Pinochet boli iba vykonávateľmi, poslušnými nástrojmi cudzích pánov. Taká je azda pravda o Chile r. 1973.

Píše sa rok 2010 a Slovensko ho začalo štrajkom súkromných autodopravcov. Začína sa odrátavať druhý mesiac roka a súkromní autodopravcovia vstupujú opäť do štrajku. Iste nielen M. Šimečka v tom vidí obdobu začiatku čílskych udalostí. (Respekt 16. 1.) Autodopravcovia tvrdia, že kvôli mýtu skrachujú, no jedným dychom dodávajú, že vydržia štrajkovať aj mesiace, až do víťazného konca. Nie je to paradox? Ako teda a z čoho budú žiť ich rodiny? A kto bude počas štrajku živiť ich? Tieto základné otázky zostávajú nezodpovedané. Zrejme ich ktosi buntoší a sľubuje. Aké sú skutočné ciele toho tajomného „kohosi“? Odpoveď nepoznáme, no dobre poznáme historickú paralelu.

Štyridsať rokov po smutnom čílskom príbehu, na prahu roka 2010, má aj Slovensko svoju „Unidad popular“

(Ľudovú jednotu). Národ je, ako v Chile r.1973, vari z 3 jednotne za nšho, povedzme, „Allendeho“. Máme aj my svoju skrytý establishment a aj hŕstku súkromných autodopravcov, ktorí azda aj mali začiatkom januára svoju pravdu. Lenže, ktovie, či si uvedomujú, že dnes, začiatkom februára je ich „štrajk“ už úplne o inom.

Máme aj politickú pravicu, (a možno i Pinocheta), ktorá je ochotná urobiť čokoľvek, len aby sa mohla vrátiť k válovu moci. Preto tak vehementne podporuje to, čo by sama nikdy, za žiadnych okolností nedovolila (spomínaný štrajk). Aj to je podľa čílskeho scenára. Národ, hoci ho pravičiar majú najmä teraz - ani nie pol roka pred voľbami - plné ústa, môže byť tak ako vždy, týmto farizejským „krajinárom“ ukradnutý. Potrebujú ho iba na deň volieb. Aby dosiahli svoj cieľ, spoja sa s hocikým, aj s Hlinom, len nech zvoláva ľudí na námestia a šve proti vláde. Už raz sa im to (v r. 1998) vyplatilo - prečo to neskúsiť opäť?

Superdemokratická supermocnosť má síce v porovnaní so sedemdesiatimi rokmi minulého storočia iné problémy aj inú vládu, no stále rovnaký establishment a rovnaké záujmy všade na svete. Hovorí im „podpora demokratických síl“. Na tomto fakte nemôžu nič zmeniť ani traja „mimoriadni vyslanci“ z kubánskeho Guantánama.

Napriek mnohým podobnostiam dnešné Slovensko nie je Chile 70. rokov. Sme vzdelanejší v politike a najmä poučenejší - aj o čílske skúsenosti. Ani mnohoročné systematické vymývanie mozgov takmer všetkými médiami nebolo „úspešné“, ešte stále vieme rozpoznať pravdu od lži. Preto sa zo štrajku súkromných dopravcov nestane na Slovensku žiadne masové protestné hnutie a preto sa budú „pravo-favi“ farizeji máme schádzať po námestiach slovenských miest na mítingoch rôznych „hlinov“ a presvedčať okoloidúcich, že majú radi „tú krajinu“. Málokto, ak vôbec niekto, im uverí.

Táto krajina

(Dokončenie z 1. strany)

Útočia a stupňujú tlak, lebo vôľa k moci a najmä vôľa k moci ich mecenášov je veľká. Stokrát denne omieľajú z každej strany jednu a tú istú chybu protivníka rovnako ako roku 1998, keď ich víťazstvom sa ako mávnutím čarovného prútika z xenofóbnej krajinky čierna diera stala demokratická „tátokrajina“. Stačilo málo, iba dupotať ako mravec popri americkom slonovi všade, kde bolo treba vystrieľať čím najviac vojenských zásob.

„Tátokrajinovci“ kričia a vydierajú, lebo sa boja, že niekto predsa len otvorí Pandorinu skrinku a vynešie na svetlo voľfáča z ich šafárenia. Kričia a vydierajú, hoci na mnohých postoch zotrvali aj za súčasnej vládnej garnitúry osoby nominované ešte za dvoch Dzurindových vlád.

Ani by som sa veru nečudoval, keby i výbušnina na popradskom letisku nebola v batožine zabudnutá náhodou.

„Tátokrajinovecť“ sa nerozvinulo na Slovensku z večera na ráno. „Tátokrajinovecť“ tu bolo od Rakúsko-Uhorska. To proti nim musel zápasit' Andrej Hlinka, keď nás zavliekli z područia Budapešti do područia Prahy, z moci jednej lóže pod intrigy inej. To proti nim treba opäť hlasovať, a to vždy, keď sa rozhodnú „zachraňovať“ nás pred nami samými až tak, že na nás pletú koloniálny bič. Lebo „tátokrajinovecť“ má mnoho životov. V každej dobe si oblieka plášť inej farby. Raz je to červená, raz modrá, niekedy i oranžová, zakaždým však cez ne presvitá žltá.

Verte, nad hlavami „tátokrajinkarov“ nikdy nezavlaje biela...

TEODOR KRÍŽKA

Kresba: Andrej Mišanek

Biskupi kritizujú

kolonizáciu Východného Jeruzalema

Delegácia katolíckych biskupov Európy a Spojených štátov 16. januára pri svojom stretnutí v Jeruzaleme kritizovala a odmietla prekážky pri tvorbe slobodného palestínskeho štátu, keď poukázala hlavne na demolovanie domov a násilné vyst'ahovanie Palestínčanov z Východného Jeruzalema. „Nezdá sa, že riešenie dvoch štátov (izraelského a palestínskeho) sa realizuje,“ hovorí publikované vyhlásenie pri príležitosti každoročného stretnutia biskupov vo Svätej zemi. V tomto vyhlásení apelujú na politikov a všetkých ľudí dobrej vôle, aby mali odvahu a zabezpečili mier. Vzdialenosť rozdeľujúca Izraelitov a Palestínčanov narastá pre absenciu stretnutí, dôvery a dialógu. Toto vyhlásenie podpísalo 10 prelátov poverených Svätou stolicou.

Text vyhlásenia kritizuje násilnosť, neistotu, demolovanie domov, problém s vízami a existenciu múru vybudovaného na území Zajordánska Izraelom, konfiškáciu zeme a iné akcie, ktoré bránia vzniku dvoch štátov a zneisťuje prítomnosť kresťanov v tomto regióne. Súčasná politika autorít Izraela spočíva vo vyčistení Jeruzale-

ma od všetkého, čo by ho pomohlo urobiť hlavným mestom oboch štátov. „Oni by chceli urobiť Jeruzalem náboženským Disneylandom,“ povedal Mgr. Michel Dubost (Francúzsko) na tlačovej konferencii.

Východný sektor Jeruzalema, vo väčšine arabský, ktorý by chceli Palestínčania urobiť hlavným mestom budúceho palestínskeho štátu, bol obsadený Izraelom v roku 1967, ale medzinárodná komunita túto okupáciu neuznáva.

„Stretol som tam študentov, ktorí milujú život, no na otázku, čo očakávajú od budúcnosti v súvislosti s Jeruzalemom, sa odrazu odmlčali. Myslím si, že keď mládež prestane snívať, je to vážne,“ dodal Msgr. Dubost.

Biskup Tucsonu (USA) Msgr. Gerald Kicanas, blízky americkému prezidentovi Barackovi Obamovi, zdôvodnil: „Situácia vo Svätej zemi je veľmi vážna, je dôležité, aby celá medzinárodná komunita hrala svoju úlohu dôsledne a hlavne Spojené štáty americké.“

Agentúra France-Presse

Rachel nebola ani Židovka, ani Arabka, ani muslimka, len mladá Američanka ovplyvnená túžbou po spravodlivosti, unesená ideálom mieru,

RACHEL

Zomrieť za mier

ktorý niekto môže považovať za naivnosť. Možno 16. marec roku 2003 bol prorokým dňom, lebo v ten deň sa Rachel Corrie stala symbolom palestínskeho odporu proti izraelskej armáde, symbolom rozmliaždeným pásmi buldozéra riadeného izraelským vojakom v „zemi nikoho“ v Rafahu v pásme Gazy.

Čo tam robila, ďaleko od pohody a pokoja predmestia v štáte Washington?

Zomrela, pretože vojak zle manévroval buldozérom, alebo je obeťou rozhodnutia odstrániť nepríjemného a zahanbujúceho bojovníka mieru?

Dodnes sú okolnosti okolo tejto tragickej udalosti nevyjasnené. Preto sa francúzsko-izraelská filmárka Simone Bitton rozhodla predstaviť pravdu vo svojom no-

vom filme „Rachel“ (zomrieť za mier). V tomto filme Simone Bitton nielen stretáva priateľov Rachel

a očitých svedkov tejto udalosti, ale požaduje úplnú pravdu od izraelskej armády, ktorá stále tvrdí, že ide o nehodu.

V chode preverovania faktov táto oficiálna debata o pravde potvrdzuje pomaly viac a viac mieru tejto drámy a mieru zahanbenia, ktoré narastá aj smerom k americkým autoritám.

Film formou policajného vyšetrovania smeruje s veľkou dávkou humanizmu v prospech Palestínčanov. Simone Bitton dáva slovo svojej neviditeľnej hrdinke. Prostredníctvom odkazov doručených rodičom a priateľom zaznieva hlas tejto zavraždenej odvážnej ženy.

Skrátené

ANDRÉ LAVOIE - DEVOIR

(Dokončenie z 1. strany)

A aj v nich zostane „v pohode“, nebudie cítiť ťme života, jeho chute, jeho výzvy. Aj „nie!“ či „pamätaj!“ nášho svedomia, jeho posledné hlasy, ktoré ani nechceme počuť, napokon zmlknú v náprepe vetra valiaceho sa z rozškereňých úst politikov, celebrit, podnikateľov a iných žiarivých vzorov spoločenského úspechu. Celý ten slaboduchý prievan sa zlieva do jedinej výzvy: „Zabudnite na predkov, zahod'te svedomie a pamätajte na zisk!“ Skutočne pre nás existuje len to, čo vlastníme. A strach, ktorým sa nám smrť opätovne pripomína vo vyprahnutom, spustnutom svete, vo svete, ktorý zabudol na ordo amoris, ktorý zavrhol Boží poriadok a nepamätá na zmysel života, tento neodbytný strach utopíme v mori peňazí, sexu, moci, prepychu, ideológií

Storočný spánok

alebo v mnohorakých kokteiloch banálneho konzumu z pestrej ponuky trhovísk. Alebo fascinovaní terorom a smrťou ho rozpustíme v zbožstvení týchto sprievodcov zmaru. A tak posvätný poriadok bytia trieštíme v chaotickej tme pod svietnikmi modiel Zisku, Moci, Sexu a Smrti. Takáto mentálna strnulosť ovíja spoločnosť a medziľudské vzťahy ako popínava rastlina omamnou vôňou storočného spánku.

Zbytočné by bolo tu hovoriť o pravde keby jej neboli jednosť pluli do očí

až pokým jej plávajúncami nezastreli zrak ktorý ako severka chcel večne určovať smer

a pokým sa v nich celá nestratila tak ako sa v burine stratili trosky barbarmi zničených miest
A potom ju vydali napospas bandám
Mám na mysli stepnú háved' aj elegantnú čvargu zo sklených mrakodrapov aj hovniválov
s tymianovým mozgom rytiera reťazí mreží a pút podlízavca s epoletami
ulizáňých fúzov
a s kufrom kľúčov ktoré sa nehodia do nijakého zámku

(Benjamin Péret, Celý jeden život. Preložil Albert Marenčin)

JOZEF PAUER

Takto môže vyzerat' podrobný scenár využitia Maďarska ako rozbušky vojny v Európe. Je to celkom reálny scenár, ktorý sa môže naplniť už len preto, že v podobne sa realizoval a realizuje v mnohých iných krajinách. A navyše aj preto, že mnohé kroky na jeho uskutočnenie na Slovensku sa už urobili a robia v čoraz rýchlejšom tempe.

1. POLITICKÁ ORGANIZÁCIA MAĎARSKEJ MENŠINY

Začala sa hneď po zamatovom prevrate roku 1989 vznikom niekoľkých „maďarských“ strán súčasne. Neskôr bola vytvorená „syntetická“ Strana maďarskej koalície - SMK, politická organizácia založená na čisto etnickom princípe, v ktorej sa už nikto nesnaží skrývať za nejaké „-izmy“. SMK sa vymedzuje ako strana slovenských Maďarov, politická organizácia na etnickom princípe, čo z hľadiska demokracie predstavuje veľký hriech, ale Európa už dvadsať rokov toto hrubé porušovanie princípov a „hodnôt“ prehliada.

2. MOBILIZÁCIA

MAĎARSKEJ MENŠINY

Tento proces sa zatiaľ vyvíja pomaly, skryto a nie veľmi úspešne. Neúspech sa vysvetľuje tým, že mobilizáciou sa zaoberajú dosť naivní a ohraničení politici SMK. Ako aj tým, že situácia v samotnom Maďarsku sa nevyvíja práve priaznivo.

Maďarsko bankrotuje už dlho a pre slovenských Maďarov, ktorí získavajú informácie najmä z maďarských médií, to nie je žiadne tajomstvo.

Perspektíva zápasu o autonómiu a pripojenie k bankrotujúcemu Maďarsku slovenských Maďarov zatiaľ nijako zvlášť neodúševňuje. Na to, aby boli oduševnení, treba zasiahť strach (slovenských Maďarov doteraz ešte nikto seriózne nezastrašoval), zatiaľ sú to iba diletantské pokusy amatérskych entuziastov.

Preto sa veci hýbu pomaly, rozvláčne, potichu a nerozhodne. Ak však začnú mobilizovať tí, ktorí dokázali vyprovokovať „oranžovú revolúciu“ v Kyjeve, začnú sa vyvíjať celkom inak. Do procesu budú zapojené nástroje iného druhu a efektívnosti.

Reálna mobilizácia maďarskej menšiny si vyžaduje Nepriateľa a slovenskí Maďari susedných Slovákov za nepriateľov nepovažujú. Preto Nepriateľa začnú pestovať.

3. PESTOVANIE

„SLOVENSKÉHO FAŠIZMU“

Zatiaľ tento dlhoročný proces vyzerať nepresvedčivo, takmer smiešne. Zdá sa, všetky prostriedky, ktoré niekto dáva na riešenie tejto vážnej úlohy, sa už veľa rokov stihnú rozkradnúť ešte po ceste - a táto skutočnosť všetkým vyhovuje.

Niekoľko smiešnych chlapíkov, svojim výzorom a ľahmi pripomínajúcich drobných vreckových zlodejov, slovenské médiá „nafúkujú“ do naozaj karikatúrnej podoby vodcov neexistujúceho slovenského extrémizmu, „führerov“. Ale na to, aby miestnemu hitlerčikovi zaplatili logopéda, aby prestal šuškať, zajakávať sa a ráčkovať, na to sa peniaze nenájdu, hoci „slovenskému hitlerovi“ ráčkovanie nepristane.

SERGEJ CHELEMENDIK

Slovenské Kosovo

V pestovaní „slovenského fašizmu“ patrí hlavná úloha slovenským médiám, ktorí ako stádo chodia za miestnymi Führermi, lovia každé ich slovo a púšťajú ho do éteru.

Prečo to slovenské médiá robia, nie je ťažké sa dovŕtiť - slovenské médiá sú prevažne antislovenské, je v nich už vychovaná generácia povýšených mladých „nevedkov“, ktorí pohŕdajú a neznášajú Slovensko a Slovákov. A práve tento mladý dorast robí slovenské médiá.

Taká je dlhoročná politika majiteľov slovenských novín, rozhlasových staníc a televízií - sú to najmä americké a západoeurópske mediálne spoločnosti, ktoré figurujú otvorene alebo prostredníctvom nastrčených osôb.

Ale pravda života sa od mediálnych manipulácií predsa len radikálne líši - na Slovensku nie je ani fašizmus, ani nacionalizmus. Nemajú sa odkiaľ vziať - Slováci nikdy na nikoho neútočili, nikoho neutlačali, nevyvražďili a nezotročili. Pritom prezili a žijú ďalej.

Slovenská radosť zo života a fatalistická mierumilovnosť sa odrazila v málopočetnosti Slovákov v porovnaní s agresívnejšími susedmi, napríklad Maďarmi alebo Nemcami.

Alebo aj v porovnaní s bojovnejšími v dávnom stredoveku Čechmi, ktorí v 20. storočí v chaose konca druhej svetovej vojny stihli vysídliť sudetských Nemcov. Či to Čechom pomôže alebo nie, zostáva otvorená otázka. Ale strana sudetských Nemcov sa zatiaľ v českom parlamente neobjavila. Zato v slovenskom parlamente SMK je už dvadsať rokov, z ktorých osem tvorila súčasť vládnej koalície.

Na pokojnom Slovensku sa podľa scenára bude musieť vypestovať zlovestný nacionalizmus, šovinizmus, extrémizmus a fašizmus. Pretože bez tohto všetkého sa mobilizovať slovenských Maďarov nepodarí. „Slovenský fašizmus“ je však zatiaľ najslabším článkom scenára.

Slováci nie sú Albánci, ktorí prvýkrát uvideli auto vo svojich uliciach iba celkom nedávno a do demokratického sveta skočili priamo z klanového kmeňového usporiadania, minúť feudalizmus a leďva prežijú svoj unikátny albánsky stalinizmus.

Slováci nie sú ani Maďari posadení spomienkami na akoby slávne, akoby imperiálne dejiny svojich akoby veľkých predkov - čiernych robotníkov vojny v Habsburskej ríši, grófov a kniežat vo frakoch posypaných senom a slamou. Slováci sú múdri, citliví národ a slovenskí Maďari majú k nim mentálne bližšie než k maďarským Maďarom.

Nechcem sa nikoho dotknúť, ale prosím zapamätať si tieto slová: slovenskí Maďari na mňa pôsobia ako Slováci, ktorí hovoria po maďarsky, a nie ako Maďari, ktorí sa odrazu ocitli na Slovensku. Slováci aj Maďari chodia do rovnakých kostolov, omšu spravidla slúži rovnaký kňaz striedavo po slovensky a po maďarsky. Slováci a Maďari na Slovensku si zvykli žiť mierumilovne, zmiešané manželstvá sú pre nich normou. A ak by neexistovali čiesi scenáre, spoluzití Slovákov a Maďarov by bola idyla, hodná obdivu a nasledovania.

4. SPOJENIE MAĎARSKÉHO

A SLOVENSKÉHO

„EXTRÉMIZMU“

Ide o absolútne odskúšaný, štandardný model. V Maďarsku už existuje Jobbik, ktorý sa v najbližších voľbách roku 2010 suverénne dostane do parlamentu. Na Slovensku takýto Jobbik nie je, už veľa rokov sa ho snažia vypestovať z Pospolitosti. Toto úsilie naberá na obrátkach, ale jeho efektívnosť zatiaľ vyvoláva skôr veľké pochybnosti.

Je zjavné, že miestnymi silami sa tento výsledok nedosiahne - takže sa budú pozývať špecialisti zvonku. Títo špecialisti sa objavia na scéne už o niekoľko dní - Jobbik je osamotený a osihotený bez partnera na Slovensku. A vôbec, vládne v tom akýsi neporiadok - v Maďarsku extrémizmus prekvitá už desať rokov a na Slovensku sa nijako nevie vyliahnúť.

5. VZNIK MAĎARSKEJ

AUTONÓMIE

NA JUHU SLOVENSKA

NA „PREDTRIANONSKÝCH

HRANICIACH“ -

ZAČIATOK VZNIKU

REGIONÁLNEHO

ETNICKÉHO KONFLIKTU

Je to hlavný cieľ, jasný všetkým, ktorí sa o túto otázku zaujímajú.

Ak bude na Slovensku vytvorená maďarská autonómia, Maďarsko sa stane rozbuškou Európy s odistenou poistkou.

Maďarská autonómia znamená veľa ťažkých, nebezpečných, dokonca katastrofálnych dôsledkov nielen pre slovenských Maďarov a nielen pre Slovensko. Hoci jedným z prvých takýchto dôsledkov bude zničenie mladšej slovenskej štátnosti.

Slovensko - príkladný a úspešný žiak v EÚ a NATO - sa zmení na ďalší neuskutočnený štát s nepochopiteľnými hranicami a vojenským konfliktom na svojom území. Ocitne sa tak v rovnakom rade ako Srbsko, Bosna, Moldavsko, Gruzínsko, Arménsko, atď.

Slovenskí politici, vrátane kresťanských demokratov a proamerickej vlády Mikuláša Dzurindu, týchto najaktívnejších a najvášnivějších kolaborantov s etnickou stranou slovenských Maďarov SMK, tomu veľmi dobre rozumejú.

Maďarská autonómia na juhu Slovenska znamená koniec Slovenska ako štátu, koniec slovenskej politiky, a koniec samotných slovenských politikov, ktorí priviedli svoj národ k takémuto žalostnému výsledku.

Na území autonómie fakticky za hranicami Slovenska sa ocitne veľa etnických Slovákov, začne sa ich vytlačanie a u najaktívnejšej časti maďarských Slovákov sa objaví nový a nečakaný stimul - vytlačiť bohatého suseda-Slováka a zabráť jeho dom, majetok, zem. Začnú sa zrážky na etnickom základe a na obidvoch stranách budú sformované už reálne sily domobrany.

Nevyhnutne budú zapojené slovenské a maďarské policajné zložky, neskôr armády. Bude nasledovať to, k čomu došlo už veľa krát, počínajúc Bosnou až po Osetsko, od Pridnes-

trovska, až po Severné Írsko. Vznikne nová zóna konfliktu v strede Európy, do ktorej sa zapoja s plným vedomím svojho práva tí istí „veľkí“, ktorí to celé zavarili.

6. ZMRAZOVANIE KONFLIKTU

Len čo sa začne horúca fáza, ozvú sa prvé výstrely a preleje sa prvá krv, EÚ a NATO sa vrhnú zmrazovať konflikt.

Slovákov a Maďarov obvinia z infantilnosti, divokosti, nezrelosti, ako iba nedávno z toho obviňovali balkánske národy. Do rozdeľovacieho pásma sa vyšlú mierotvorné sily - medzinárodný kontingent, ktorému veliť budú pravdepodobne Nemci. Konflikt bude zmrazený, strelba zastavená. V maďarskej autonómii prebehne referendum za pripojenie k Maďarsku a po hrozivých vojenských epizódach bude referendum úspešné.

Slováci, ktorí zostanú na maďarskom území, budú postavení pred voľbou - prijať maďarské občianstvo alebo sa podriať definitívnemu vytlačeniu. A tak Maďarov v zmysle maďarských občanov, odrazu pribudne.

Jaltský systém bude porušený už nielen na území bývalého ZSSR, ale aj v strede Európy. Lavína nového rozdelenia Európy sa pohne zo zasneženého vrcholu, berúc všetko, čo jej príde do cesty.

7. ROZŠÍRENIE KONFLIKTU

A PRERASTANIE DO VOJNY

Na tomto mieste nášho rozprávania sa scenár končí a začínajú sa prognózy. Je očividné, že z takéhoto konfliktu, tejto „lahôdky“ v strede Európy sa budú snažiť vytážiť výhody všetci kľúčoví hráči svetovej politiky.

Ešte očividnejšie je, že prví v rade na dividendy zo slovenského Kosova budú stáť autori projektu, tí, ktorí budú konflikt riadiť. Pravdepodobne to budú Spojené štáty v koalícii s Veľkou Britániou a európskymi štátmi, nevyhnutne zatiahnutými do udalostí - Poľskom, Nemeckom, Francúzskom a možno Talianskom.

Ako, kedy a konkrétne akým spôsobom konflikt prerastie do nových vojen, o tom je zatiaľ predčasné hovoriť. Najsilnejší impulz k vojne v Európe môžu, ako vždy, dať Anglicko, Francúzsko, Nemecko a Rusko. Pod citlivým vedením zámožných stratégov. Aktívna účasť Ruska v slovenskom Kosove je málo pravdepodobná - Rusko bojuje o Ukrajinu, nemá kedy zaoberať sa Maďarskom. Aspoň v počiatočnej fáze procesu.

8. VOJENSKÁ BÁZA

NA JUHU SLOVENSKA

Je to jeden z možných dôsledkov slovenského Kosova. Dokonca nemusí byť ani dôsledkom, ale skrytým cieľom opísaného scenára. Nová veľká vojenská základňa NATO, so súhlasom všetkých strán, v mene mieru, priateľstva a lásky. Keď neviete spolunažívať v mieru, Slováci a Maďari, pomôžeme vám, postavíme základňu, aby sa naši mierotvorcovia netlačili v stanoch. Základňa sa prevažne americkým personálom - bude slúžiť vojensko-leteckým silám USA. Niekde v Komárne, na obidvoch stranách Dunaja, aby sa nikto

neurazil. Aby bolo Nemcom príjemne a premiestnila sa časť amerických okupačných vojsk.

9. OBSADENIE ZDROJOV

PITNEJ VODY

NA ŽITNOM OSTROVE

Môže to byť jedným zo skrytých cieľov tohto počínu. Celkom nedávno sa v EÚ začala diskusia o zaujímavom dokumente, ktorý umožňuje privatizovať zdroje pitnej vody v Európe. Mimochodom, veľmi svojrázne opatrenie. Zásoby pitnej vody sa na celom svete v podstate končia raz a navždy. Preto je nutné privatizovať ju a predávať čo najdrahšie, keď jej už raz je tak málo - taká je logika Európskej únie. A ak sa nad celým Žitným ostrovom nasadí americká vojenská základňa, potom otázka, kto konkrétne bude privatizovať štedrosť slovenského nerastného bohatstva sa vyrieši už v zárodku. V duchu reklamného sloganu, veľmi populárneho na ruských televíznych kanáloch, „Všetko bude coca-cola!“ A ak aj nie všetko, potom veľké zásoby čistej pitnej vody na Žitnom ostrove určite.

Bol by som rád, keby som sa v prognóze mylil

Na záver úvahy o Maďarsku ako rozbuške niekoľko poznámok.

Všetko uvedené sa nemusí stať. Slováci a Maďari nemusia súhlasiť s úlohou, ktorú im niekto určil. Môžu sa postaviť proti osudu, dohodnúť sa, môžu zapojiť tretie strany, nájsť si nové spojenectvá. So slovenským Kosovom nemusia súhlasiť aj mnohí iní. Z vlastných zistných, egoistických pohľadov, nie z lásky k Slovákom či Maďarom, môže tento proces zastaviť Nemecko. Ale aj nemusí. Môže ho, práve naopak, ešte viac rozduchať - všetko závisí od toho, akým smerom sa tentoraz pohnú nemecké mozgové závitky, aké závery Nemci vyvodí z balkánskych vojen.

Ešte raz sa budem opakovať - plány a scenáre USA v posledných rokoch vychádzajú stále čoraz menej. Amerika chce riadiť všetko a všade, ale nedokáže - nestačia jej na to ruky. Američania po uši uviazli v Iraku, ešte horšie ich veci stoja v Afganistane, nevychádza im to ani v Iráne, situácia sa zhoršuje dokonca v Latinskej Amerike, kde vždy všetko bolo pod ich totálnou kontrolou. Ani veľké Albánsko nevychádza - čosi tým Albáncom do úplnej veľkosti chýba.

A zatiaľ sa nedarí hlavná vec posledných rokov - zaútočiť svetovou krízou na rastúcu Čínu. Teda krízou sa útočí, ale Čína napriek tomu rastie.

So slovenským Kosovom to môže vyjsť rovnako. Teda môže to nevyjsť. Ruky na to nepostačia. Alebo to vyjde iba na polovicu.

Ako však hovorí staré príslovie - byť upozornený, znamená byť vyzbrojený.

Zmyslom tejto úvahy je vyzbrojiť znalosťami a myšlienkami tých, ktorí to potrebujú.

Dostávam veľa odoziev od čitateľov, ktorí pišu, že moje prognózy sa plnia. Možno na tom niečo je, hoci sa nepovažujem za proroka, ani prognostika.

Som spisovateľ, ruský spisovateľ, ktorý píše o tom, s čím ho život zvedie dohromady. V posledných rokoch ma život zvedol dohromady s politikou - píšem teda o politike. A budem písať aj ďalej. Veľmi by som si želal však, aby slovenské Kosovo zostalo mojou nesplnenou prognózou.

Úvaha Maďarsko ako rozbuška vojny v Európe bola dokončená 31. augusta v Bratislave, 70 rokov po začiatku druhej svetovej vojny.

(Úryvok z knihy)

(Dokončenie z prechádzajúceho čísla)

Proti tomuto systematickému, dôkladne pre-myslenému a neustále pôsobiacemu útočeniu na kresťanský životný štýl a na zjavené pravdy, ktoré sú jeho žriedlom, iba stále zriedkavejšie navštevovaná nedeľná sv. omša a jej homília, nech je akokoľvek svedomito pripravená a prednesená (čo sa nie vždy stáva), naozaj veľa nezmože. Lebo spomenuté masové vplyvy odvádzajú ľudí od tradičných stretávaní sa na nedeľných bohoslužbách s upevňovaním viery a vzájomných vzťahov medzi veriacimi kresťanmi. Nedávna kronika zaznamenala, že keď sa poslanec NR SR Jozef M. Rydlo odvážil predniesť v aule obrannú reč za zachovávanie nedeľného odpočinku, drvivá väčšina poslancov opustila zasadacie sieň (zostalo ich tam asi 25) a sám predseda vyzval poslancu, aby svoj prejav ukončil. Nikto si ani v kresťanských médiách nespomenul, že iba pred desiatimi rokmi pápež Ján Pavol II. adresoval biskupom, kléru a veriacim osobitný obsiahly a dokumentovaný Apoštolský list Dies Domini (Deň Pána), v ktorom ich vyzýval neúnavne pracovať na tom, aby spolu s veriacimi slávili tento deň Boží ako účinný prostriedok hlboko prežívajúceho spoločenstva s Kristom i s jeho Cirkvou. Takéto hodnoty, ak sú v spoločnosti znevažované, napádané a neuznávané, my veriaci musíme mať odvahu aj náležite brániť.

Len kto si toto všetko neuvedomuje, môže sa čudovať, že sa rodiny rozpadávajú, že u detí mizne autorita rodičov a učiteľov, že aj napriek rastu nemanželských spolužití pôrodnosť klesá pod hranicu náhrady zomrelých, že stúpa počet ťažkých zločinov aj samovrážd, a to aj v nedospelom veku; že sa aj na našom malom Slovensku každý deň „legálne“ vykonávajú vraždy 30 až 45 bezbranných nenarodených detí, čím sa aktívne zúčastňujeme na globálnej genocíde, ktorej počet obetí už silne prevyšil aj obe všetkých najkrvavejších vojen dvadsiateho storočia (vyššie jednej miliardy oproti asi 200 miliónom). Že sa šíri primitivny a bezohľadný kapitalizmus a s ním spojená korupcia, ktoré degradujú našu spoločnosť až po najvyšších nami zvolených zákonodarcov, ministrov, policajtov, sudcov, lekárov, ba i učiteľov. Že najnovšie jeden z ministrov sa verejne chválil, že jeho zásluhou svetoví zámorskí podnikatelia vystavia pri Bratislave najväčšie stredisko hazardných hier v Európe so všetkou nemorálnosťou a zločinnosťou, ktoré s tým všade na svete súvisia. A že najnovšie aj takzvané kresťanské politické zoskupenia podporili voľbu nového župana, ktorý sa vraj aj aktívne zúčastňuje na šírení šamanizmu, ktoré podniká jeho manželka. Ale aj že po pätnástich rokoch štátnej samostatnosti vyše 10 až 15% obyvateľstva žije v biede a žobrote, ďalších približne 20% žije na hranici chudoby a nedostatku, zatiaľ čo rapídne rastie asi desaťpercentová vrstva v našom prostredí nikdy doposiaľ nevidaných milionárov a miliardárov, ktorí k takýmto bohatstvám sotva mohli prísť čestným spôsobom. To všetko môže aj v pomere krátkom čase vyvolať také spoločenské napätia a konflikty, aké náš národ a naša Cirkev v ňom ešte nezažili.

Nie, nie som a nechcem byť pesimista. Ale musíme mať odvahu objektívne pozorovať život okolo seba, konštatovať jeho negatívne, neraz až patologické javy, a po kompetentnej diagnóze hľadať ich príčiny a usilovať sa o účinnú nápravu. Na toto by bolo treba nie jednu úvahu, ale aspoň desať podobných a podrobnejších rozborov toho, čo sa tu odohráva, aby sme si mohli urobiť čo najobjektívnejší a najúplnejší obraz o situácii.

Ale už z toho, čo sme si tu povedali, myslím, že vyplývajú aspoň niektoré základné zistenia.

Vzdialenejšie príčiny súčasného stavu našej spoločnosti, ktorý ohrozuje Cirkev v nej, boli napríklad:

Počas komunistického prenasledovania Cirkvi sa konali obdivuhodné tajné pastoračné podujatia, získavala sa mládež, formovali sa kňazské a rehoľné povolania, našiel sa celý rad hrdivých duší, ktoré obetovali aj život za vieru. To všetko sme my zďaleka obdivovali, boli sme hrdí na našu Cirkev na Slovensku a v medziach možnosti usilovali sme jej aj pomáhať.

Ale - neberte to prosím ako výčitku, na ktorú nemám ani právo, ani úmysel - ťažko nám bolo po návrate domov pochopiť, prečo sa v takej živjej Cirkvi úplne zabudlo na to, čo

MILAN S. ĎURICA

Ohrozenia kresťanstva

nám už pápež Pius XII. krátko pred svojou smrťou (1958) odkazoval: „Bójim sa, že my, ktorí trpíme s prenasledovanými bratmi a modlíme sa za nich, ale spolu s nimi nepripravujeme sa na to, že nás môže prekypať aj veľká zmena k lepšiemu, aká musí byť obsahom našej kresťanskej nádeje!“ Aspoň ja osobne som to tak chápal a pravidelne odkazoval po zriedkavých, ale postupne aj dost' častých návštevách zo Slovenska: „Pokladajte si za kresťanskú povinnosť: kto len môže, nech študuje cudzie jazyky, ktoré vám umožnia priamy kontakt s vývojom Cirkvi vo svete. A pripravte vybraných mladých ľudí aj po vedeckej stránke, aby raz mohli vystúpiť na verejnosť a zaujať v národnom spoločenstve také miesto, aké nám katolíkom patrí.“

My v zahraničí sme síce pozorne sledovali vývoj situácie doma, ale do všetkého sme nahliadnuť nemohli. Mňa osobne však priam šokoval tento fakt: Vtedajší rakúsky diplomat Dr. Karol Rajnoch (neskôr profesor na Univerzite vo Viedni), ktorý pôsobil na generálnom konzuláte v Bratislave a patril aj ku katolíckym aktivistom, v roku 1950 v spolupráci s jezuitom P. Zavorským (s ktorým bol potom v roku 1951 spolu obžalovaný a súdený) uskutočnili tajný prieskum duchovnej orientácie najmä medzi študentmi a mladými ľuďmi z „podzemných“ katolíckych skupiniek. Získali asi 400-450 odpovedí na šesť predložených otázok so vzťahom na náplň ich náboženského života. Z týchto stoviek odpovedí na otázku „Miluješ svoj národ a modlíš sa zaň?“ iba jedna jediná študentka odpovedala kladne. A bola to rodom evanjelická, ktorá prestúpila na katolícku vieru.

Vtedy som sa začal obávať o budúci vývoj slovenského národa. Lebo podobný postoj katolíckej mládeže naznačoval systematické zanedbávanie jej formácie v duchu celého Desatora, v ktorom štvrté prikázanie - prvé o vzťahoch človeka k spoločenstvám - ukladá veriacim aj mravnú povinnosť lásky k vlasti a národu. Výhovorka, ktorú som dostal od príležitostných ná-

vštevnikov, že „ak máme trpieť, chceme trpieť iba za vieru“, sama poukazovala na tento nedostatok v duchu toho, čo vtedy francúzsky filozof a konvertita Jacques Maritain (1882 - 1973) nazýval „anjelizmom“, teda kresťanstvom vzdialeným od prirodzenej konkrétnosti života.

Práve toto mohlo byť jednou z hlavných príčin, prečo sa po zmene politického zriadenia dostali do kľúčových postavení verejného života prevažne bývalí aj najvyšší funkcionári ateistického režimu, ktorí postupne umožnili svojim blízkym zmocniť sa hospodárskych a finančných štruktúr, a tým vlastne pokračovať pod inými etiketami ovládať Slovensko. Bývalí dôstojníci štátnej bezpečnosti podľa niektorých dosť spoľahlivých prameňov dnes osobne vedú alebo kontrolu-

ministratívnych, hospodárskych, finančných, politických a diplomatických pracovníkov so solídnym základom kresťanskej sociálnej náuky, a najlepším z nich neumožníme priamy kontakt a skúsenosť s osvedčenými zahraničnými partnermi, nemôžeme očakávať, že sa terajšia situácia v dohľadnom čase zmení k lepšiemu.

Čo sa však toho najnebezpečnejšieho faktora týka, tu by sme mali uvažovať o jedinej novej účinnej obrane: vytvoriť vlastné masovokomunikačné prostriedky, ktorými vojsť do domov, do rodín, do rozličných spoločenských zoskupení, aby sme všade ohlasovali SLOVO evanjelia. Žil som dlhé roky na území Padovskej diecézy, ktorá má asi 800 tisíc obyvateľov a rozlohu približne jednej desatiny Slovenska. Tamojší biskup -

každom novinovom stánku, alebo mu ich doručí ešte stále spoľahlivá dobrá stará pošta.

Uvažujme, diskutujme, prosme o milosť a osvietenie Ducha Svätého, a potom predovšetkým - KONAJME.

Kto pozná život sv. Jána Bosca, iste si spomenie, ako to robil ten veľký pedagóg a neohrozený obranca Cirkvi. Jeho užšia vlasť Piemont sa v druhej polovici 19. storočia nachádzala v podobnej, ale oveľa kritičnejšej situácii ohrozenia viery a Cirkvi ako teraz naše Slovensko a celá Európa. Ešte mladý kňaz Ján Bosco nerezignoval, nemlčal, ale siahol po vtedy najmodernejšom nemeckom technickom tlačiarenským zariadení „Heidelberg“ a začal vydávať vreckový časopis „Letture Cattoliche“ (Katolícke čítania), ktorým doslovne zaplavoval najprv svoj Piemont, a potom značnú časť Talianska; ba predávalo sa to aj v Ríme. Bol to čin nielen finančne veľmi náročný - no, Ján Bosco mal neobmedzenú dôveru v Božiu Prozreteľnosť - ale bol to aj z hľadiska osobnej bezpečnosti taký odvážny čin, že dlho nenachádzal biskupa, ani cirkevného cenzora, ktorý by mal odvahu podpísať sa pod vtedy vyžadované Nihil obstat-Imprimatur tohto časopisu. Kňaz Bosco bol však presvedčený, že Cirkev sa musí aj brániť. Preto s tvrdohlavosťou dobrého Piemontčana pre-svedčal a bojoval, kým to nedosiahol. Pritom veľmi presne rozlišoval medzi záujmami svojho prozreteľnostného diela na záchranu chudobnej mládeže a medzi výstostnými záujmami obrany Cirkvi, ktoré mu boli nado všetko. Ale nespoliehal sa iba na prirodzené prostriedky. Presvedčený, že Panna Mária je Bohom ustanovená za spoločnú matku a pomocnicu najmä v prípade veľkých nebezpečenstiev pre celý Boží ľud, obnovil a horlivo šíril úctu k Panne Márii Pomocnici kresťanov, aby pomáhal Cirkvi a jeho národu prekonať ťažkú historickú skúšku, ktorá ich v tom čase postihla.

Pôvodom cudzí, ale na Slovensku už dlho usadený nekatolícky pozorovateľ a dnes už aj poslanec NR SR vo svojich analýzách a úvahách o súčasnej slovenskej spoločnosti (asi 300 strán) došiel k uzáveru, že „v dušiach väčšiny Slovákov žije fenomén, ktorý robí zo Slovákov výnimočný národ: živelná kresťanská ideológia, pekný slovenský Boh, ktorého národ nosí v sebe - prívetivý, radostný a zároveň krotký. Ešte raz zdôrazňujem, že je to jediná reálna ideológia, ktorá prežíva v slovenskom národe dlhé storočia a o ktorú sa opiera zriedkavá vo svete, a obzvlášť v Európe, moc slovenskej katolíckej cirkvi.“

A z toho vyvodzoval svoju diagnózu: „Slovensko životne nevyhnutne potrebuje stranu kresťanskodemokratického ľudového typu, ktorá konečne politicky zastreší, sformuje a posilní živelnú kresťanskú ideológiu a stane sa dlhodobou a stabilnou politickou štruktúrou.“

Ale na realizovanie tejto absolútnej nutnosti je predovšetkým treba primerané ľudské zdroje: „Slovensko potrebuje kresťanských politikov. Takto by som sformuloval hlavný cieľ, ktorý stojí pred Slovákami ako národom v oblasti vútornej politiky. Slovensko potrebuje aspoň jedného kresťanského politika - taký je minimálny program.“ (Sergej Chelemendik, Bože, ochraňuj Slovensko! Bratislava, 2003, s. 289 - 290).

Ak nahradíme v týchto citátoch jeho marxistický, a preto nepresný výraz „ideológia“ správnym „náboženstvo“, tak musíme konštatovať, že žiaľ podobnú lapidárnu a realitne presnú diagnózu slovenskej súčasnej situácie spolu s konkrétnym návrhom na jej terapiu doposiaľ neuverejnili žiadni slovenskí autori.

Snímka: Beata Žakarová

Kresťanský idealizmus

Na začiatku uvažovania o kresťanskom idealizme je žiaduce objasniť si niektoré pojmy, a to osobitne pojmy kresťanstvo a idealizmus. Potom môže prísť na rad otázka zmyslu a významu filozofie, charakteristika a zdôvodnenie samotného kresťanského idealizmu a napokon náčrt jeho dôsledkov, ako aj jeho uplatnenia v živote jednotlivca i spoločnosti.

KRESŤANSTVO

Kresťanstvo, to nie je len náboženstvo v bežnom zmysle slova. Kresťanstvo totiž predstavuje úplný antropologický model, inými slovami, ponúka človeku najlepší návod na život a dáva uspokojivé odpovede na všetky dôležité ontologické otázky, ale aj na otázky praktického života. Kresťanstvo je jedinečné - zjavuje nám trojjediného Boha a zvestuje zákon lásky. Z filozofického hľadiska, teda z hľadiska prirodzeného rozumu, hlása to, čo neodporuje nášmu rozumovému poznaniu, naopak, rozširuje ho a dáva mu hlbší zmysel.

Skúmanie dejín nás oprávňuje povedať, že láska v kresťanskom ponímaní je nenahraditeľnou hodnotou a spolu s vierou a nádejou pozitívne naplňujú ľudský život. Pochopiteľne, uznanie a prijatie kresťanstva má svoje dôsledky na svetonázor, na spôsob života a myslenia, veď jednou zo základných požiadaviek kresťanského učenia je potreba (nielen) vnútornej obnovy. Kresťanské zmýšľanie, resp. povedomie ovplyvňuje všetky oblasti života. Preto náboženstvo nemožno vylúčiť z verejnej sféry. Nepraktizovaná viera je viera bez skutkov, a teda mŕtva.

IDEALIZMUS

Slovo idealizmus má niekoľko významov - môže znamenať nezištné nadšenie za ideály alebo aj neopodstatnené, iracionálne oduševnenie, ale nám teraz ide o idealizmus ako filozofický smer, ako svetonázor vychádzajúci z prvotnosti duchovného. Idealistická filozofia hlása, že prvotné je niečo duchovné (idea, duch, Boh) a hmota je druhotná, čiže odvedená; obdobne, bytie je prvotné a myslenie druhotné. Protikladom idealizmu je materializmus.

Idealizmus nás vedie k rozvíjaniu ducha a dvíha nás, obrazne povedané, z gravitačného poľa hmoty. Dáva nášmu jestvovaniu ďalší rozmer - našou úlohou je hľadať v prvom rade večnú pravdu, spoznávať idey stojace za a nad javmi a smerovať tak k Absolútnu. Treba zdôrazniť, že idealizmus nepopiera objektivnosť hmotných súčien a nie je v rozpore s realistickým vnímaním sveta.

PROBLÉM FILOZOFIE

Filozofovať znamená kriticky uvažovať o princípoch bytia, poznania, života - skúmať, preverovať, analyzovať a získané poznatky následne syntetizovať do vyššej jednoty. Filozofia by ma-

la byť (v istom zmysle) našou vrcholnou činnosťou smerujúcou k vytváraniu osobného celistvého svetonázoru. Pravá filozofia, ako naša existenčná záležitosť, sa musí prežívať; nejde ani tak o vedomosť, ale najmä o múdrosť.

Filozofia je láska k múdrosti (jej pomenovanie sa skladá z dvoch gréckych slov: filein - milovať a sofia - múdrosť). A múdrosť spočíva v poznávaní a realizovaní zmyslu života. Pravý filozof je milovníkom múdrosti a poctivým hľadačom i zástancom pravdy. Vo filozofii sa tak spájajú najvyššie hodnoty ľudského života: láska a poznanie.

Niektorí ľudia považujú filozofiu za niečo zbytočné, nedôležité, odtrhnuté od reálneho života. Opak je však pravdou. Filozofia má veľký vplyv (aj keď nepriamy) na spoločenské dianie. Spracováva myšlienky, formuluje koncepcie a formuje predstavy o živote. Filozofiu možno oprávnene považovať za ústrednú vedu, ktorá syntetizuje naše poznanie. V nej by sa mali stretať prírodné a spoločenské vedy s teológiou, lebo k úplnému ľudskému poznaniu môžeme dôjsť iba spojením a spoluprácou prirodzeného (rozumového) a nadprirodzeného (zjaveného, teologického) poznania.

KRESŤANSKÝ IDEALIZMUS

Cesta dejinami, ak nemá byť blúdením, si vyžaduje neustále úsilie o syntézu. Napriek špecializácii, ktorá sa javí ako nevyhnutná, žiadna oblasť ľudskej činnosti by sa nemala oddeliť od základných potrieb a úloh ľudstva. Človek je

komplexná jednota tela a ducha, bytosť zviazaná mravnou normou.

Kresťanský idealizmus sa opiera o múdrosť srdca, vychádza z presvedčenia, že rozhodujúci, kľúčový, určujúci je zákon lásky. Je to filozofia života, filozofia ako cesta, ako hľadanie a nachádzanie zmyslu života. V kresťanskom idealizme spolunažíva rozum s vierou (filozofia je mladšou sestrou teológie). Naša túžba po poznaní sa naplňuje prostredníctvom rozumu i viery. Najbližšie k pravde prenikne poznanie prehĺbené vierou.

PETER CHORVÁT

Doba predľadová

Väčšina zvierat z doby predľadovej bola zničená alebo zatlačená.

Ivan Baláž, Michal Ambros
UKF Nitra

Nestvorenie

Deravé rána bez modlitieb
a hrané rany na srdciach
v monitore

Ach
ale to
ľudstvo je choré
hallelujah
dobrý Bože

Nemá ani deravý cent
na každodenný chlieb

Neberie ťa tento svet
tiež si naň zblízka neposviet
ani zďaleka

Veď tu niet...
len hnilá hlina
na výrobu

človeka

Pekne po poriadku

Verím ti
Bože môj
nezničíš svoj ľud

Bude to ale krutá bolesť
strhať z neho blud
ukázať mu
jeho pravú tvár

Hrnček var

Staré mamy vedeli
pokoj nediel
sa nedeli
nenásobí
robotou

Je tíš

A my sa ďalej budeme
pomaly sebou
obézne ukájať

No nie naša špina
iba ty
Trojsvätý
nás do tla

očistíš

LITERATÚRA:

Ladislav Hanus: Človek a kultúra; Bratislava, Lúč 1997
Ján Pavol II.: Fides et ratio (encyklika); Bratislava, Don Bosco 1998
Roman Joch: Kresťanská politická filozofie; Distance č. 4/2006
Emil Krapka: Zsvätenie do filozofie; Trnava, Dobrá kniha 1999
Friedrich Romig: Práva národa; Bratislava, Vydavateľstvo SSS 2008

JÁN MARŠÁLEK
Snímka: Hubert Čepiššák

OBRÁZOK PRVÝ / KVAPKA SAMORODÁKA

Sprevádzalo ma od detstva. Apoštolské požehnanie. Na stene v jednoduchom tmavohnedom ráme zavesené apoštolské požehnanie Katolíckym novinám, ich tvorcom a čitateľom. S fotografiou Pia XII. a s jeho vlastnoručným podpisom. Otec ho dal z piety zarámovať. V peripetiách času, v prechode frontu i v neľahkom období prevracania kabátov a prefarbovania myslí na červeno, i potom v následných dlhých rokoch existencnej neistoty chránil ho ako oko v hlave. Nosil ho so sebou všade, kam bol nútený sa donekonečna sťahovať. A pritom stále tu bola starosť o chlieb a zaodenie pre deti a o strechu nad hlavou.

Apoštolské požehnanie. Pozývajúce ako božia muka skromne stojaca konča role. Božia muka konča národa role dedičnej. Priróvanie vyznieva možno na prvé počutie protirečivo. Ale je pritom presné.

Uchvacovalo ma, čo aj som si to v detstve neuvedomoval, hnutie ducha, ktoré malo v pomyselnom zornom uhle národ, jeho vnútorný rast, zveľadovanie dedičstva otcov. Dedo, tretoradčan a staťochý Slovák, prišiel o role a vinohrady, keď chcel dať svojim šiestim deťom čo najlepšie vzdelanie. Vyšiel na bubon. Otec, najmladší zo synov, živil sa už na štúdiách kondíciami. V mladíckom období Andreja Hlinku usiloval sa dať svojim krokom smer v rozvíjaní svojich talentov. Písal. A povznášal svoj jazyk. A upísal sa ešte ako študent novinárstvu slovenskej katolíckosti.

Čas dozrieval do veľkých rozhodnutí. S vyhlásením vlastného štátu, prvého od časov Svätoplukových, prišlo aj triezve poznanie, že duša národa sa ocitla v ohrození. Ideológia nemeckého národného socializmu nevestila nič dobré. Bolo jej treba čeliť. V tom čase sa to nedalo ľahko. Na pôde Katolíckej akcie, a za tým sa črtá postava biskupa blahej pamäti Michala Buzalku, vyplekala sa myšlienka obnoviť s týmto úmyslom Katolícku novinu. Tie už dve desaťročia nevychádzali. Otec, mladý novinár, prišiel s najlepším návrhom, ako by mal obnoviť časopis vyzerať.

A odrazu noviny, na tie časy moderne poňaté, a nie diecézne, lež s celoslovenským dosahom, boli na svete. V tom roku, keď som sa narodil. Neznazdane zasiahli svojím pôsobením slovenskú verejnosť tak, že sa veľmi rýchlo stali v národe autoritatívnym médiom. Privítal ich a s osobitným požením pozdravil aj Svätý Otec. V pozadí za tým bola práca Karola Sidora, vyslanca vo Vatikáne.

A noviny si v krátkom čase nadobudli také meno, že ani neskorší komunistický režim sa ich neodvážil zrušiť. Zneužiť ich zneužil, to áno, po štyri desaťročia tak robil, gniavil ich, ako sa dalo, neraz boli krivým obrazom seba samých, ale na ich vychádzanie nesiahol. Je to veru svojrázny paradox: za masarykovskej demokracie Katolícke noviny dve desaťročia nevychádzali - pričom asi chyba nebola na strane demokracie - , ale dvojnásobné obdobie komunistického totalitného pretrvali. Možno práve to apoštolské požehnanie ich z večnosti podopieralo a chránilo pri živote. A to už je vlastne azda, svojrázne, až contradictio in adjecto.

Nuž, apoštolské požehnanie. Sprítomňujem si ho. Pozývalo ma ako božia muka skromne stojaca konča role. Otec sa pri Katolíckych novinách ako ich šéfredaktor dlho neohrial, ba v korešpondencii so Sidorom sa po životných skúsenostiach z tohto svojho pôsobenia vyslovil o slovenskom katolicizme do istej miery rozčarované. Ale sám nikdy neupustil od svojho vnútorného presvedčenia a apoštolské požehnanie si uchoval v srdci do konca života.

A mňa to požehnanie volalo. Nie do vinice, lež na roľu. Ako božia muka. Ale ešte dlho som si to neuvedomoval. No dedo mi dal okošťovať kvapku z vlastného samorodáka.

OBRÁZOK DRUHÝ / KRÍŽIK NA FAZÓNKE

Rok predtým, ako som mal maturovať čiže hupnúť oboma nohami do života, aby som osvedčil svoju vnútornú zrelosť, prežil som pôvabné prázdniny. Naozaj veľkolepé, očarujúce. K ničomu predtým som ich nemohol a nemôžem priróvať, a preto na ne nikdy nezapadnem. Boli to dva nádherné, snečné letné mesiace prežité v redakcii Katolíckych novín.

V tom čase sa žiadalo, aby študent pred skúškou dospelosti preukázal, že sa počas stredoškolských rokov zapojil do pracovného procesu v národnom hospodárstve. Skrátka, že niekde brigádoval. Ja som na také čosi nebol stavaný, také veci prechádzali vždy len akosi povedľa mňa, tak ako napríklad rozhovory náhodných okolostojacich, ktoré som nikdy nevnímal a neregistroval.

TEOFIL KLAS

Pozvanie na roľu

Tetrptych venovaný stošesťdesiatročnici Katolíckych novín

Otec ma po známosti „posunul“ do Katolíckych novín. Vraj ma tam zamestná SSV. Nikto, koniec koncov, nebude vedieť, čo to je. Vo vtedajšej záplave skratiek nepraktických názvov rozličných podnikov a organizácií sa to nepochybné stratí. Nebude to podozrivé. Pravda je, že mňa vtedy, rok pred maturitou, ani náhodou netrápilo, či sa to môže niekomu pozdávať, alebo nie. Na redakciu ako takú som sa so záujmom tešil. Z domu som bol nasiaknutý otcovým profesionálnym elánom. Otec totiž srdcom nikdy neprestal byť novinárom, čo aj vtedy pracoval ako „nespolahlivý živel“ vo výrobe. Nuž tak, asi nemalo jablko padnúť ďaleko od stromu. Pričuchnúť trochu zblížka k otcovskému remeslu znamenalo pre mňa viac než akékoľvek prázdninové rozptýlenie.

Redakcia sídlila na poschodí v budove farského úradu. Tam, kde je dnes byt dómskeho farára. V pomerne rozľahlých priestoroch pracovalo pomerne málo ľudí. Šéfredaktor, traja redaktori, dve písárky a jeden-dvaja pracovníci administrácie. Okrem toho zriadenc, starý pán, dôchodca. Ten nosil rukopisy do tlačiarne a obrázky do zinkografie a takisto vykonával spätnú službu. Starý pán sa práve chystal na dovolenku. Zaslúžil si ma do svojich obligátnych pochôdzok, a tak som v lete pendloval namiesto neho medzi redakciou a pracoviskami polygrafie. Totiž tlačiarňou a výrobnou štočkou. Tlačiarne, tie sú tu dodnes, na štočkárne si už môžu spomínať iba pamätníci.

Šéfredaktorom bol Ladislav Škoda, vraj „vyskočený františkán“, existencia dodnes nie celkom zreteľná pre mňa. Zato dvaja z redaktorov, Celestín Anton Radványi a Andrej Brázda, boli mi z domáceho prostredia známi ako renomovaní spisovatelia a zároveň naslovovzvatí novinári. Tretí redaktor, Ján Kolárik, hoci si ma podľa všetkého obľúbil tak ako oni, akosi nezapadal medzi nich. Ani skúsenosťami, ani vystupovaním. Ale patril ku koloritu vtedajších Katolíckych novín. Tak ako hoci povinné články v tomto týždenníku o hnojení a o boji za svetový mier.

Pravidelný kolobeh mojej práce bol

jednoduchý, nenáhlivý. Nevyhnutné pochôdzky mi nezabrali veľa času, a tak ma páni redaktori priberali aj k iným činnostiam. Dali mi do rúk zahraničné katolícké noviny, najmä poľské, aby som povybíral z nich a poprekladal krátke dvojtriadkové aktuality do stĺpca „bodkových“ informácií zo sveta. Nerobilo mi to problém, vyberal som len texty, ktorým som rozumel. A kládol som to rovno do stroja. Strojopis, tú užitočnú činnosť, som dávno ovládol z domu. Hoci aj len dvoma prstami. Rukopis ako vítaná rezerva šiel zaraz do sadzby. A stalo sa, že niektoré tie moje „bodky“ sa dostali aj do stránkových obťahov a napokon do novin. A s nimi aj drobné úsmevnosti.

Pri jednej takej „bodke“ sa pán redaktor Radványi, korigujúc na poslednú chvíľu v tlačiarňi, pozastavil nad geografickým údajom gentský a opravil ho pre istotu na ženevský. Čo ak som nepochopil originál? Skontrolovať to nebolo ke-

do kontaktu, ktorého sa mu ani náhodou nežiadalo, a tak poslal s kompletnými rukopismi chystaného čísla za „cirkevným“ cenzorom na Panenskú ulicu mňa. Keď som na druhý deň priniesol scenzurované rukopisy naspäť, pán redaktor ich napochytr prelistoval, lebo ich už bolo treba odnieť do tlačiarne, a s frľaním a nevôľou vybodkoval čiže rušil niektoré cenzorské zásahy. Rozčuľovalo ho najmä to, že cenzor v článkoch s teologickým obsahom v spojeniach ako naša svätá Cirkev nanajvyš dôkladne povyčiarokoval slovo svätá. Tak toto teda nie! V novinách vyšiel na tých miestach pôvodný text. Našťastie pán cenzor už noviny nečítal.

Čitlivý a jemný človek bol pán redaktor Brázda, svojho času otcov kolega zo žilinskej Slovenskej politiky. Jeho rodu som poznal už predtým, lebo naši bývali spolu s Brázdovcami v jednom rozdelenom byte v čase, keď on sám bol politickým väzňom.

Jozef Zavorský (druhý zľava) v spoločnosti básnikov Jána Motulka, Svetoslava Veigla a Michala Chudu

dy. V novovysádzanom olovenom riadku však sadzač vypustil nejakú literu, aby sa mu to ženevský zместilo. To skrátka preto, aby nemusel presádzať riadkov viac. Metéromi neostalo iné než starý aj nový riadok v polovici rozrezať a text nanovo zložiť z dvoch vybraných polovic. Ibaže rez išiel práve stredom uvedených slov, a tak sa v konečnom efekte zemepisné názvoslovie humorne obohatilo o adjektívum ženský.

No vôbec, pán Radványi bol novinár praktický a rozhodný. Nepáral sa s vecami. Suverénne písal, redigoval, kreslil. Sedával za dvoma redakčnými stolmi. Na jednom mal po celej ploche porozkladané drobné perovkové štočky vlastnej kresliarskej proveniencie. Z nich si podľa potreby vyberal k aktuálnym článkom „zarážky“ a po použití si ich bral z tlačiarne naspäť. Keď mu nejaký motív chýbal, nakreslil si ho a dal štočkovať. A pamätám si, ako raz poslal z dovolenky do redakcie článok napísaný strojom na rozstrihnutom hnedastom papierovom vrecku z obchodu.

A ešte jedno mi prichodí spomenúť, keď hovorím o pánu redaktorovi Radványim. V Katolíckych novinách v tom čase robil cirkevného cenzora šéfredaktor. Lenže noviny museli vychádzať aj počas šéfovej dovolenky a v takom prípade bolo treba dať rukopisy určené do sadzby schváliť v Cirkevnom nakladateľstve. V štátnom podniku, ktorý mali personálne obsadený evanjelici. Takéto schvaľovanie harcovníkov Radványimu veľmi nevoňalo, ale nedalo sa mu vyhnúť. Sám sa nechcel dostať

mu básnikovi? Kráčať som si krajinou svojho odchádzajúceho detstva ako očarovany pútnik.

Rozčarovanie prišlo o rok, pri maturitách. Prihlášky na vysoké školy schvaľovali súdruhovia na mestskom výbore strany. Bol som, nechválím sa, iba konštatujem, najlepším maturantom ročníka, ale v triede som bol jedným z troch, možno prvým z troch, ktorých trnavský mocipáni neodporučili na ďalšie štúdium. Zásadne neodporučili.

Mama vtedy povedala, že je to asi preto, lebo v Trnave dobre poznali z minulých rokov môjho deda. Preto, lebo dedo zásadovo, ostentatívne nosieval na fazónke krížik. Pamätám sa na ňu, na ten krížik, pôsobil ako šperk, bol zlatej farby, možno zlatý, esteticky tvarovaný. Nosievali ho tuším jezuiti. Nuž azda i preto. Neskôr som si, pravda, uvedomil, že ani môj otec nebol pre svoje národné a katolícke aktivity rodákom od Trnavy nijako neznámy. Meno sa zmyslí tých, čo prevrátili kabáty, tak ľahko neštráca. A svitlo mi najmä, že nieto Trnavčana, ktorý by nevedel, čo je SSV. Vtedy bola Trnava, hoci tretie mesto čo do počtu obyvateľov na Slovensku, vo vnútroštátnej komunikácii ešte čosi ako hyperdedina! Nuž, otec azda nesprávne odhadol situáciu, ale zato mi pripravil najpôvabnejšie prázdniny môjho života. Vskutku. A ja už mu to nemám ako odplatiť.

V šesťdesiatom ôsmom, desať rokov po tom, ako som zmaturoval, aktivizoval sa Andrej Brázda pre Dielo koncilovej obnovy a potom v príhodnej chvíli emigroval do Kanady. Bol sa totiž v rokoch predtým pripravil štúdiom angličtiny na prípadné vystaňovanie. Ako keby bol tušil, čo príde. Chcel sa zrejme vyhnúť ďalšiemu možnému politickému súdne mu procesu. Časy mu v tomto ohľade nedávali nádej. Ja sám, pôsobiaci na inom životnom poste, pripol som si vtedy na sako krížik. Dvojkrížik v drobnokresbovom slovenskom znaku. A pokým sa v zmenenej, „normalizačnej“ situácii dalo, nosil som ho na fazónke.

Ale vrátim sa k prvému plánu rozprávania. Po maturite som ostal ako očarovany pútnik v šoku. Ocitol som sa zrazu kdesi mimo priestoru a času. Odrazu som nemusel ísť, nepotreboval ísť - a už vlastne na ktoviekedy - po prázdninách do školy. Prvý raz v živote. Jadrovej fyzike, ktorá ma vábila, pretože odkrývala možnosti moderného prírodovedného poznania, som už iba zamáľavá skonča role od božej muky. Nezreteľne, ešte nejasne sa ohlasovalo iné pozvanie.

OBRÁZOK TRETÍ / ROZMIELANIE KAMEŇA

Na začiatku nebolo nič. Len prázdno, ktoré som si mal naplniť. Len udomáčovanie sa v neznámom prostredí, ktoré som poznal z ideálnej skúsenosti. Znie to paradoxne, keď to takto vravím, neznáme prostredie a poznanie z ideálnej skúsenosti. Ale i sama tá ideálna skúsenosť. Jednako má to čosi v sebe. Za tou ideálnou skúsenosťou je detstvo s ideálnou predstavou, ktorú celkom rozumne navodzovali rodičia, a konkrétna jedinečná skúsenosť, ktorá, ako sa zdalo, tejto navodzovanej predstave zodpovedala.

Poznané neznáme prostredie? Doň bolo treba vystríeť tykadlá, aby sa stalo po čase predsa len rukolapne známym. Odvíjalo sa tu čosi súbežne, a ináč to ani nešlo.

Vnútorná revolva vyvolaná novou skúsenosťou, ktorá sa z pudu sebazáchovy neschová prejavíť navonok, pretvárala sa v duchu mimovoľne na tiché, no vytrvalé a trepezlivé rozmielanie kameňa od božej muky. A na jeho prirodzené pomalé pretváranie na budúcu prsť. Ale prvé nábehy tohto procesu som ešte nevnímal ako niečo bezprostredne skutočné.

Začínal som v inej redakcii, v novinách technického rázu. Ako elév. A prvé, s čím som sa stretol, bolo chodenie do tlačiarne a metéri známi spreď roka, tí istí, s ktorými som sa bol spoznal pri zalamovaní Katolíckych novín. Natoľko boli vtedy skutočnosť nášho života previazané. Bezmála by som povedal, že osudo-

vo. Akurát že nie som fatalista a skôr vidím v takých previazanostiach prozreteľnostný zámer.

No a, pravda, chytil som sa už aj novinársky písať a prekladať. S náležitou vnútornou pokorou síce, ako som to sám pociťoval, ale tak, že to nezabránilo komusi dôležitému v tom čase sa čoskoro predo mnou vysloviť, že som ambiciózny. Zaujala ma vtedy ako mladého nadšenca osobitne kozmonautika. To bolo čosi nové, priekopnícke, prinášajúce nové heuristické poznanie. A s vervou som redigoval a apretoval, po istom čase hodne organizoval príspevky.

Keď som sa rozhladel, a nebolo to ani hneď, ani rýchlo, dokonca trvalo to nejaké roky, začal som sa vracieť, sporadicky, nie často, do časopriestorových súradníc Katolíckych novín.

Fyzicky som sa tam, pravda, ukázal už krátko po maturite. Pán redaktor Brázda ma privítal tým, že mi začal vykať. Vraj keď som zmaturoval, prináleží mi to. Mal som z tej zdvorilostnej návštevy zaujímavý pohodový pocit. Zastihol som pánov redaktorov, ako si krátili voľnú chvíľu kartovaním. Pri žolíku. Najskôr mali po uzávierke.

Ale potom roky predsa len plynuli bez pravidelného kontaktu. Medzičasom pán Radványi musel z redakcie odísť, z Trnavy prišiel ako náhradník zaňho básnik Ján Motulko, prešiel aj rok šesťdesiaty ôsmy, pán redaktor Brázda už ako Marián Jankovský redigoval Kanadského Slováka a Katolícke noviny sa presťahovali na svojej ulici do Emericana.

Moje návštevy v tejto redakcii boli po dlhý čas náhodné. Obvyčajne som priniesol dakajký drobný príspevok, krátku úvahu, výnimočne aj báseň. Stretával som sa najčastejšie s Jankom Motulkom, s optimisticky pôsobiacim kňazom Františkom Markom, ten bol istý čas aj šéfredaktorom, a s redaktorom Ignáčom Záčkom. Spoznal som sa aj s ďalšími šéfredaktormi. S kanonikom Alojzom Martincom, ktorý bol priateľom môjho otca a neskôr si aj mňa osobitne obľúbil, a s kanonikom Ladislavom Belásom a Štefanom Záreczkým. A najmä s dobromyseľným profesorom Antonom Baginom, ktorý redigoval Duchovného pastiera. Ten mi dokonca uvěřil vo svojom časopise jednu hypotetickú úvahu na historickú tému. Čosi také, do čoho som sa nikdy osobitne nehrnul, ak ma neškreklo niečo vyslovene zjavne zbytočne odborné prekombinované.

Pracovné ovzdušie v redakcii Katolíckych novín pôsobilo navonok vyrovnané, zďaleka však nedýchalo takou nadľahčenosťou a uvoľnenosťou, akú som zažil, subjektívne to tak vnímajúc, počas svojho niekdajšieho brigádovania v nej. Keď som v jednej chvíli Jankovi Motulkovi povedal, že by podľa môjho názoru mali tie noviny uverejňovať viac básní, a pritom som nemal na mysli básne svoje, ved' tých som nosil poskromne, rezignovane si povzdychol, že ani svoje vlastné uverejňovať nemôže. Ale zato Janko Motulko dlhý čas umiestňoval na titulnej strane novín svoje umelecké fotografie a podpisoval pod ne texty z liturgických modlitieb dňa. Za túto esteticko-liturgickú službu národu ho ešte nikto nedocenil a neocenil. Veru tak.

Zvyčajne som sa tu však stretával aj s láskavým humorom, najmä Motulkovým a Markovým, a to ma zakaždým povznieslo na duchu. A rád som sa i zapojil do humorných prestreliek. Keď som raz v priaznivom rozpoležení priniesol do redakcie fľašu vína - vôbec nie z nejakej vďaky za publikovanie, lebo to nestálo za reč -, František Marko s formálnym protestom zajasal: Ale ved' tu budeme sviatí! Moja reakcia znela: A ved' by ste tu aj, to ako Katolícke noviny, mali sviatí! Markova realistická odpoveď: Máte pravdu.

Na dokreslenie, ako to s tým sviatím niekedy je, spomenul som vtedy príhodu, ktorú som zažil v poľskom Pomoransku na zájazde so skupinou novinárov z celej Európy. Obedovali sme na terase prístrešného hostinca v nejakom lesíku. Pozornosť prítomných nemeckých dám upútal tackajúci sa domorodec, ktorý prechádzal okolo a niečo neistým hlasom po nemecky zaťahoval. Zvedavé novi-

nárky vybehli na cestu a zhlkli sa okolo neho. Domorodec sa vo chvíli zorientoval a začal po nemecky bľabotať, aký je biedny. Nicht 'mal 'ne Lampe kann ich mir kaufen! Ani len lampu si nemôžem kúpiť! Ženy nechápali. Čo za lampu? Akú lampu? Muži sa dovtipili hneď: No predsa fľašu.

Nebyť toho, že moje kontakty s redakciou Katolíckych novín v priebehu asi tridsiatich rokov boli vždy krátke a naozaj sporadické, bol by som azda i zapadol do tamojšieho kolektívu. Pri tom všetkom, že to nevoľno perspektívou. Akokoľvek, v čase Motulkovho a Markovho redaktorčenia cítil som sa na pôde tejto redakcie ako medzi svojimi. Neskôr, keď už títo dvaja páni tam nepracovali, už som taký pozitívny pocit nemal. Ale, paradoxne, práve vtedy som sa sám začal uchádzať o zamestnanie v týchto novinách. Malo to svoje osobitné príčiny a zaujímavé pozadie. Povedal by som, keď si to tak teraz sprítomňujem, že nabralo na intenzite ono obrazné rozmišľanie kameňa.

Zhodou okolností v „mojej“ redakcii, kde som pracoval už vyše tridsať rokov, z toho po väčšiu časť ako sekretár, stal sa v osemdesiatom deviatom šéfredaktorom môj starý priateľ. Prišlo to, čoho by som sa predtým vo sne nebol nazdal. Napodiv som sa s ním zásadne nezohodol vo veciach, ktorým som dával v časopise za celú dovtedajšiu takrečeno éru tvárnosť a svoju pečat', a cítil som sa už nebal vykročiť do neistoty. Mal som za sebou čerstvú skúsenosť s pôsobením v ilegálnom kresťanskom samizdatovom časopise. V práci preň som sa angažoval už piaty rok ako redaktor, autor i prekladateľ, nuž moje kroky sa akosi prirodzene začali uberať smerom ku katolíckej žurnalistike. Nemal som pritom ani tušenia, že sa spoločenská a politická situácia toho roka bude uberať k nečakanému prevratu. Ešte nič nenaznačovalo čoskorý zásadný prelom.

Tak som sa dostal do bližšieho kontaktu s kanonikom Záreczkým. Ten vtedy šéfoval v Katolíckych novinách. Spúšťačom procesu sa stal môj príspevok o Turinskom plátne, ktorý som ponúkol redakcii v niekoľkých pokračovaniach. Na tému som nadšil pri svojej bežnej práci v istom poľskom populárnotechnickom časopise. Bola rozpracovaná podľa najnovšieho stavu poznania v sindonológii. Všetky články vyšli pekné za sebou, akurát som si k nim musel vymôcť opravy. Vyskytlo sa v nich niekoľko vážnych chýb, zrejme z prepisovania v redakcii. Spracovanie statí miniseriálu a asi aj moja neodbytnosť pri domáhaní sa opráv upozornili pána kanonika na moje kvality, a tak som sa priamo mohol začať zaujímať o miesto.

Pán kanonik bol v rozhovorech so mnou veľmi milý, na všeličo možné sa ma povypytoval, prečo chcem pracovať práve v Katolíckych novinách a či mám nejaké vedomosti z cirkevných dejín - nevím, prečo práve z nich, a nie napríklad z katechizmu -, a vonkoncom sa ma nepokúsil odhovárať. To niečo naznačovalo. V prípadoch uchádzania sa o miesto alebo postavenie s osobitným rizikom, že sa človek väčšmi než inde vystaví napospas čujným zmyslom všemocných bezpečnostných orgánov štátu, sa totiž v tom čase už aj v dobrom úmysle odhováralo.

Napokon pán kanonik sľúbil predložiť moju žiadosť o prijatie do zamestania riaditeľovi Spolku svätého Vojtecha.

Sľúbil. Ibaže vec niekoľko mesiacov od jari, od leta naťahoval. Otáľal. A zakaždým znova sľuboval, keď som neúnavne a systematicky dobiedzal doňho na fare Kostola trinitárov. Dosť kvalifikovaný som sa mu asi pozdával a aj by som sa mu bol ako pracovná sila zišiel, no podľa všetkého som mu veľmi nehral do karát. Netušil som, prečo. Až doda-

točne som si uvedomil - ale to keď už bolo, ako sa vraví, po fúnuse -, že mal redakciu personálne pomadžarčenú. Nepodsúvam, že to robil v utilitárnom záujme, som vzdialený od upodozrievania, no vraví sa, bližšia košeľa než kabát. Moja budúca existencia sa akosi pridľho neisto vznášala kdesi vo vzduchu.

Ako sa však schyľovalo k „neznému“ novembru, a zrejme s čoraz častejšími otrasmi pod nohami začalo ísť aj o to, ako si pripraviť dôstojnú ústupovú cestu, lebo niektoré postoje sa asi nemuseli dať neskôr za inej spoločenskej situácie obhájiť, začal sa kanonikov postup lámať. Zrejme ani Záreczkému nebol osud Katolíckych novín ľahostajný. A tak som nejaký čas pred koncom osemdesiateho deviateho, ale ešte pred dejinnými spoločenskými udalosťami, teda asi v poslednej možnej chvíli pre pána kanonika a šéfredaktora, držal v rukách oznámenie o prijatí za redaktora Katolíckych novín - s nástupom od prvého januára roka tisíc deväťsto deväťdesiat. Roztvorila sa predo mnou cesta ako nepopísaný list. S neistým výhľadom, no s výzvami. Veru aj predtým netušenými.

Po sedemnástom novembri nabrali udalosti rýchly spád. Zabeňané sa prevracalo na hlavu a hlásilo sa o slovo všeličo dovtedy skryté a skrývané.

Dostal som sa, sprostredkovane - pretože aj iní mali záujem napomôcť obnovu Katolíckych novín -, do kontaktu s Ferkom Sýkorom. Bol to primár na dôchodku. Zápalistý „quereinsteiger“ sa vracal k svojej láske z mladosti, k písaniu a ku katolíckej publicistike. Koniec koncov, koľko lekárov v našej histórii malo veľmi blízko k vanutiu ducha? Padli sme si do oka. A porozumeli sme si. Zašli sme z jeho iniciatívy za arcibiskupom Jánom Sokolom do Trnavy, prihlásiť sa do služby Cirkvi a národu práve v Katolíckych novinách. Bol s nami aj básnik Miško Chuda. Toho pán arcibiskup poznal v rámci kontaktov s fokolárinmi. Práve tak ma Vlado Ďurikovič, predseda vtedajšieho ilegálneho Rodiného hnutia na Slovensku a môj šéf v samizdatovom časopise, vzal v tom istom čase na dohovoréné stretnutie tohto hnutia s pánom arcibiskupom. Rozhodnutia sa robili na počkanie, naakumulovanú energiu sa už nedalo viac blokovať. Bol to čas, ktorý nebolo slobodno premárniť.

Takto, celkom náhle, sa skončila éra šéfovania pána kanonika Záreczkého. Z rozhodnutia cirkevnej vrchnosti nesmel viac vstúpiť na pôdu redakcie. Ostali tam predbežne do ďalšieho rozhodnutia sedieť iba jeho traja redaktori ako zamestnanci.

Pri formovaní dočasnej redakčnej rady a obnovení redakcie mal hlavné slovo pán arcibiskup. My spomenutí sme, chvalabohu, neboli sami, kto sa v tých pohnutých dňoch prihlásil uňho, že chce priložiť ruku k práci na slovenskom katolíckom týždenníku. A on s otvorenou náručou prijal každého, kto sa s úprimným srdcom hlásil do spolupráce. Tak sme sa potom veľmi rýchlo zišli a v ostatných týždňoch roka a potom na začiatku roka nasledujúceho schádzali na spoločných pracovných zasadnutiach v redakcii viacerí odhodlaní nadšenci.

Popri nás dvoch s Ferkom Sýkorom to bol môj starší kolega zo samizdatového časopisu Ludo Hlaváč, ďalej Rudo Lesňák, Peter Smolík, Ferdinand Záhoranský, Anton Srholec, Vlado Jukl a tuším už vtedy aj Laco Lencz. Vari štyria medzi nimi boli niekdajší kolakovičovci alebo bývalí swardovčania. V redakcii sme však sedeli okrem troch dovtedajších zamestnaných redaktorov iba ja s Ferkom a Ludom. Ja som sa mal stať od prvého januára zamestnancom a Sýkora s Hlaváčom už boli dôchodcovia.

Chod starej redakcie pán arcibiskup pozastavil. Iba liturgické texty a detská rubrika sa ešte robili v zabehanej réžii, dodávali ich do obsahu novín redaktor seminarista a redaktorka rehoľná sestra. My noví sme sa pustili s vervou do práce podľa vlastných dohodnutých predstáv a podľa inštrukcií pána arcibiskupa. A noviny v novom duchu začali od januára vychádzať bez prerušenia kontinuity.

Istý problém bol iba v tom, že redakcia nedisponovala nevyhnutnou rezervou

rukopisov vari ani na jedno číslo. A pán kanonik poprel, že by držal nejaké rukopisy na fare. Ja som ich tam, pravda, videl predtým na jeho pracovnom stole. Nuž čo, nemohli sme sa ich dožadovať. Bola tu iba zásoba teologických statí profesora Šoku. No aj tú, keďže Ludo články pri zaraďovaní do čísla skracoval, nespokojný pán profesor z redakcie stiahol. Kým sa teda veci nezabehali, robilo sa všetko takrečeno z ruky do úst. Ale bola to radostná robota.

Pri všetkých nevyhnutných jestvujúcich nedostatkoch bolo by to bývalo priam ideálne. Keby nebolo bývalo istého keby. Keby si totiž viacerí z nás, čo sme sa takto ocitli v jednom pracovnom kolotoči, neboli mysleli, že dostali prednostné poverenie na rozhodovanie o chode redakcie. Skrátka, začal sa prejavovať do istej miery nespohľadivý ľudský faktor. Pán arcibiskup to našťastie zaraz vybadal a možným vzájomným sporom a roztržkami veľmi rýchlo predišiel. Na prospech Katolíckych novín, ale aj nás všetkých. Vymenoval, ešte v januári, za šéfredaktora Jožka Dašku, agilného farára z Cabaja-Čápora. Tu už zodpovednosť spočívala na konkrétnych pleciach a rozbeh redakcie nadobudol ten správny rytmus, náležitú intenzitu a spoľahlivé smerovanie. Čo aj Daško mohol prichádzať do redakcie zvyčajne iba tak raz do týždňa, pretože ho nezabavili pastoračných povinností.

Nuž teda tak. Kým na začiatku nebolo nič a to nič, to prázdno som si iba postupne zaplnal predstavami a drobnými skutkami, ktoré dávali zmysel, bolo tu odrazu, do istej miery nečakane, pre mňa čosi, čo stálo za to, aby som sa do toho bezmála strmhlav vrhol so všetkými talentmi, ktorých sa mi od Boha dostalo. Proces rozmišľania kameňa spreď božej muky nadobudol najvyššie obrátky. Na neuverenie. No išlo o prst' pre roľu.

OBRÁZOK ŠTVRTÝ / PRI BOŽEJ MUKE

Čo nasledovalo, pre mňa už asi nie je podstatné. Pre tie noviny asi áno. Výzva implicitne obsiahnutá v apoštolskom požehnaní urobila svoje. A bude tak, som presvedčený, robiť aj naďalej. Čo aj možno súčasníci to teraz ani tak nevnímajú. Ale taký je už beh života. Života priamo odpovedajúceho na pozvanie. Života, ktorý nie je náš, nie je môj, ale je Boží. Života spočívajúceho v Božom náručí.

Pozvanie na roľu, okorené kvapkou dedovho samorodáka, je záväzné.

Nedá sa z neho vyreklamovať ako z vojny. Ani sa z neho dobrovoľne stiahnuť. Ak len človek nechce uškodiť svoje duši.

Nuž tak aspoň krátko. Čo nasledovalo, znamenalo obnovu. Konštitutívny začiatok obnovy. Jednak Katolíckych novín samých, jednak slovenského katolicizmu a národa. Na samom začiatku bolo želanie pána arcibiskupa Sokola, aby sa Katolícke noviny popri svojom bezprostrednom informačnom poslaní prednostne venovali formácii ducha. A noviny sa do toho aj pustili, predovšetkým článkami jezuitu Emila Krapku, v ktorých sa osvetľovala cirkevná dogmatika.

Pokiaľ išlo o životnú prax, pravidelne sa dostávali na stránky týždenníka state dýchajúce fokolárinskou spiritualitou. Z fokolárinov vôbec si pán arcibiskup urobil v týchto novinách predvoj aktivistov. Veľmi solídne sa v redakcii, bezprostredne v redakčnom kolektíve, zapracoval - ale ak sa nemýlim, bolo to až o čosi neskôr - Laco Hučko, predstavený slovenských fokolárinov, vtedy ešte laik, dnes už gréckokatolícky biskup v Prahe. Ale napríklad od samého začiatku aj Imrich Repka, ktorého sme všetci volali Melichar. Ten sa stal vynikajúcim, naslovovzatým hospodárom redakcie, neuvěřiteľne schopným organizátorom. Neobyčajne sa zaslúžil o následné napredovanie Katolíckych novín. Dnes, po vysvätení za kňaza, pôsobí v Novosibirsku. Obaja sú tu, zo skúsenosti viem, muži svätého života.

Alebo Laco Lencz. Alebo básnik Miško Chuda z fokolárinskeho „okolia“, ktorý nepracoval priamo v redakcii, ale

dostal na starosť hodnotiť a preosievať básnické plody prispievateľov. Alebo iní z fokolárinskeho prostredia, ktorí pomáhali týždenníku v hospodárskych a administratívnych činnostiach.

Jadro redakcie okolo šéfredaktora Jožka Dašku sme tvorili, pravda, ja s Ferkom Sýkorom a Ludom Hlaváčom. A spolu s nami to ťahal Vlado Jukl. A Laco Hučko.

Ludo, ktorý kedysi ešte za prvej Slovenskej republiky pôsobil v Katolíckych novinách, v podstate zostavoval čísla. To predstavovalo prácu sekretára redakcie. No pritom texty aj - už z hotového - znova redigoval, čiže vykracoval a prispôboval, aby sa všetko vošlo do sprvu veľmi obmedzeného rozsahu. Taká činnosť, pravda, zo samizdatových čias niesla v sebe ešte čosi akoby šéfredaktorskú hodnosť. A na nej si Ludo svojím spôsobom zakladal. A treba mu ju aj - takisto svojím spôsobom - priznať. Aj keď nie v oficiálnom titule.

Ferko písal a prekladal. Aktuality, ako aj články náboženského a filozofického obsahu. A organizoval. Kontakty doma i v blízkom zahraničí, kde mal veľa dobrých známych. Na jeho podnet začal chodiť do redakcie Pavol Strauss, Gustáv Valach, Dominik Manca a mnohí ďalší. Napríklad aj Paľo Čarnogurský. A rozvíjal úzku spoluprácu s Kathpressom, s rakúskou Katolíckou akciou a s renomovaným štajerskohradeckým vydavateľstvom Stajers, s jeho generálnym riaditeľom, výborným človekom Hanssom Sassmannom. A s jeho činným prispetím sa usporiadali viaceré podnetné podujatia, ktoré garantovali rakúski partneri.

Súbežne s redakčnou prácou samou sa museli riešiť aj naliehavé problémy, ktoré priniesol vtedajší búrlivý čas. S ekonómom Spolku svätého Vojtecha - žiaľ, jeho meno mi stále chodí po ruzme, ale nemôžem si naň spomenúť - som zašiel do vtedajšieho štátneho Cirkevného nakladateľstva, ktoré bolo z komunistických časov oficiálne nadriadené Spolku svätého Vojtecha a tým aj Katolíckym novinám, a vypovedali sme mu poslušnosť. Skrátka, zbavili sme sa jeho tŕststva. Práve tak som sa angažoval v rokovaniach s tlačiarňami a s Poštovou novínou službou, ktorá distribuovala Katolícke noviny, lebo bolo treba prelomiť isté administratívne bariéry z predchádzajúceho obdobia, vymaniť sa z područia komunistických regulatívov. Išlo to všetko, ako sa hovorí, „ako z chlpatéj deky“. Neľahké bolo ešte aj napríklad presadiť, aby sa z takzvaných povinných výťažkov časopisu už nijaké neposielať, a zadarmo!, vrcholným orgánom komunistickej strany. A najmä pridely papiera na tlač boli vtedy ešte poriadne zošnurované. Niečo, čo si už dnes asi nik nevie predstaviť.

Čoskoro však Ludo mal vážne zdravotné problémy, mal už napokon svoje roky, a bol nútený z redakcie odísť. Práve tak Jožkovi Daškovi, čo aj bol mladý, sa žiadalo odstúpiť. Mal toho na pleciach priveľa. A vtedy Jožko navrhol za šéfredaktora mňa. Neostíadal som sa, bral som to ako niečo, čo muselo prísť. S plnou vážnosťou toho, čo ma čakalo. Vtedajší riaditeľ Spolku svätého Vojtecha Anton Adamkovič to prijal a v polovici leta roka deväťdesiateho ma pán biskup Dominik Hrušovský, ktorý mal vtedy SSV, ako sa hovorí, pod palcom, oficiálne vymenoval za šéfredaktora.

A potom ešte len prišla tá najorganizovanejšia organizačná práca. Noviny potrebovali novú stabilnú redakciu s novou vnútroredakčnou štruktúrou a zároveň novú tvárnosť. Noviny sa postupne začali meniť čo do rozsahu, no súčasne aj obsahu, i čo do typografického tvaru. A, pravdaže, aj z estetického hľadiska. Preorientovali sme sa na ofset, ktorý umožňoval i novú farebnosť. A začalo sa uvažovať o prechode redakčnej práce k počítačovej technike, k technike dovtedy neznámej, do ktorej sa púšťali vtedy iba niektoré dobre zabeňané periodiká. V relatívne krátkom čase sa však podarilo zabezpečiť, že redakcia bola schopná posielat' do tlačiarne i zalomené strany. Skrátka, nie už rukopisy vo fyzickej podobe.

Budovanie redakčného kolektívu

neprehliadlo hladko, ale zvládli sme to. Prišla takto v relatívne krátkom čase Marta Ščurková, dnes vydatá Majerčáková, i Zuzka Lučaničová - obe pracujú v Katolíckych novinách dodnes -, Tomáš Oravec, Eva Flonteková, Paľo Prikrýl, Anka Floriánová, Katka Szabová, Vinco Šabík, Ludo Kiss. A potom ďalší. Ale to už nebola tá prvá garnitúra. Rozhodovali schopnosťami, ktorými sa preukázali alebo ktorými sa vyznačovalo ich dovtedajšie pôsobenie.

Povznášalo, že nás začali registrovať krajanovia v zahraničí. Medzi prvých, čo sa ukázali v redakcii, patrili pán biskup Pavol Hnilica. Ten nám jednoznačne, ako sa vraví, drukoval, „fandil“. Vtedy, aj neskôr. A daroval redakcii fax. A páter Štefan Senčík z Kanady. Ten nás dokonca bránil v istých nedorozumeniach pred slovenským klérom. A večne veselý, večne usmievavý Šebastián Labo. Navštívil nás i Ferko Vnuk z Austrálie. Takisto Andrej Brázda z Kanady, dnes už nebhý, keď prišiel na návštevu k svojim dečram na Slovensku. A mnohí a mnohí ďalší. Jezuiti biskup Hnilica, páter Senčík a páter Labo bývali najčastejšími hosťami. Po návrate na Slovensko hojne navštevoval redakciu páter Anton Hlinka.

No nemôžem nespomenúť, že veľmi často pobýval v redakcii Jožko Šramek z Mnichova. Ochotne pomáhal redakcii pri konkrétnych vyskytnutých sa starostiach, dokonca raz vytelefonoval poskytnutie študijných materiálov z Nemeckej biskupskej konferencie. A povedal mi: Potrebuješ to? Ty si boss! Ba vidím ho, ako s nekonečnou trepezlivosťou „vybavuje“ náhodného hosťa redakcie, ktorý prišiel s niečím nie bezprostredne sa týkajúcim redakčnej práce, ale svojich vlastných problémov. Jožko sa cítil u nás ako doma.

Z „našincov“ veľmi významným vytrvalým návštevníkom redakcie býval básnik Viliam Turčány. Ale napríklad aj pedagógovia Jozef Janek a Ján Sojka, kultúrni pracovníci Juraj Lexmann, Miroslav Holečko, Stanislav Bajanič, Karol Kubík a ďalší. A nebudem už vymenúvať predstaviteľov reholí a hierarchie.

Prepokladám, že bolo záslužné, keď sa nám podarilo ustanoviť riadnu redakčnú radu. Jej členov vymenovali na moje požiadanie diecézni biskupi. Nepamätám si už presne, kto všetko do nej patrilo. Ale celkom isto tam bol Svetoslav Veigl, Blažej Krasnovský, Mária Muráňová a Marián Červený. Iné mená mi, žiaľ, vypadávajú z pamäti, hoci na niektoré ďalšie osoby si podľa tváre alebo podľa ich delegovania spomínam. Zvolávali sme túto redakčnú radu asi tak raz za pol roka, aby sme zakaždým „vydali počet zo svojho šafárenia“ a aby sme si overili, čo si o našich aktivitách myslia ľudia „v teréne“. Bolo to zakaždým poučné.

Takisto - pri tom všetkom, že si to, žiaľ, podaktorí pre nedostatok relevantných informácií pripomínajú možno ináč - som sa zasadil o to, aby obnovené noviny dostali oficiálne cirkevné schválenie. A o ich normálnu cirkevnú cenzúru. Nie všade na Slovensku chceli ľudia kupovať Katolícke noviny, ktoré neniesli spočiatku označenie, že vychádzajú s cirkevným povolením. Pochopiteľne. To sa nedalo nikomu zazlievať.

No a pokiaľ ide o bežný, chlebový život redakcie, patrili už k veci napríklad aj zahraničné cesty a stáže redaktorov. Niečo, čo predtým nebolo mysliteľné. Bolo treba byť na pulze dňa. Vári všetci z redakcie sa za môjho pôsobenia vystriedali na rozličných podujatiach mimo vlasti. Ba ešte aj iným aktivistom, teda nie priamo z prostredia redakcie, sme v rámci svojich kontaktov sprostredkúvali možnosť pobudnúť pracovne alebo študijne v zahraničí.

Spätňý pohľad, ku ktorému sa mi však vari ani veľmi netreba vracieť, ani ma ktovieako k nemu neťahá, ved' netreba byť zbytočne sentimentálny, mi dosvedčuje, že tu išlo o najväčšie a najšľachtilejšie obdobie môjho novinárskeho života. A o čas, ktorý som využil, aspoň si myslím, naplno.

Ibaže všetko má svoje trvanie. Všetko má svoj čas, vraví Kazateľ. Čas hľadania a čas strácania. Čas sadenia a čas vytrhania. A tak aj moje pôsobenie na poste šéfredaktora Katolíckych novín malo svoj náhly koniec. Možno ideálny. Nič sa nedá robiť, nie všetko môže ísť tak, ako si človek niekedy naivne predstavuje.

Akokoľvek, veci minulú majú vždy svoje pokračovanie. A niekedy zaskakujúce.

Keď pred nejakým časom prišlo na pretras blahorečenie pána biskupa Buzalku, upriamim som pozornosť postulátora na zápisky môjho otca týkajúce sa obnovenia Katolíckych novín roku tisíc deväťsto štyridsať, v čase, keď som sa narodil. Dnes mám na stene zarámované apoštolské požehnanie Svätého Otca Benedikta XVI. pre mňa a mojich blízkych. Pozývajúce ako božia muka skromne stojaca konča roľ.

Vo vedeckých kruhoch Talianska po dlhých desaťročia nebol záujem o dejiny slovenského národa. Taliani sa začali zaoberať slovanskými národmi na vedeckej úrovni intenzívnejšie po prvej svetovej vojne. Avšak aj historická veda v Taliansku musela sledovať v minulom storočí ducha doby, ktorý bol podmienený tak talianskou národnou ako i medzinárodnou politikou.

Pričina bola v tom, že talianska akademická obec pokladala slovanské národy ešte stále za „nové národy“ a ich štúdium sa nepovažovalo za dôležité. Ponajviac historici venovali pozornosť Rusku, Poľsku, Česku a balkánskym národom. Slovensko nikto v Taliansku po stáročia nepoznal ako samostatný štátny útvar. Negatívne vplýval aj na nepredpojatých historikov špecifický politický fakt priameho odporu Budapešti a neskoršie Prahy proti jazykovej, literárnej, kultúrnej i politickej samostatnosti Slovenska. Všetko to malo negatívne následky a na Západe vytváralo deformovaný obraz Slovenska najmä vo vedeckých kruhoch historikov. Prvou odbornou knihou o Slovensku v talianskej literatúre bola až habilitačná práca Milana S. Ďuricu na Univerzite v Padove, ktorá vyšla tlačou v roku 1964.

Dnes záujem aj o Slovensko je podmienený novými faktami politického rázu. Sovietsky Zväz sa rozpadol a na svetovej politickej scéne sa objavila Slovenská republika ako suverénny štát a to si vyžaduje, aby aj v Taliansku historici venovali vedeckú pozornosť novovzniknutému suverénnemu štátu v strednej Európe.

Talita Montini vie, že dejiny Slovenska, Slovákov a Slovenskej republiky sú málo známe v Taliansku. Vo svojej diplomovej práci:

„Il movimento nazionalista slovacco e la figura di Milan Rastislav Štefánik: dal 1848 alla dissoluzione dell'impero austroungarico“ (Slovenské národné hnutie a osobnosť Milana Rastislava Štefánika: od 1848 do rozpadu Rakúsko-Uhorskej ríše), pádne cituje hneď v úvode F. Hrušovského, ktorý v roku 1976 uvěřil v Cambridge-Ontario, Canada knihu „This is Slovakia... a country you do not know“. Súhlasí tiež so slovenským historikom Milanom S. Ďuricom, keď konštatuje, že príčiny nezostalosti dejín Slovenska boli tak rázu historicko-politického ako aj ekonomického a kultúrneho. Slovensko nemalo v očiach Európy vlastnú národnú identitu, takže iné štáty si prisvojovali nielen jeho prirodzené národné charakteristiky, ale aj jeho významné osobnosti. Avšak postupom času dejiny vracajú národom Strednej a Východnej Európy to, čo im patrí.

Talianska univerzitná študentka Talita Montini obhájila svoju 251 stranovú doktorskú dizertáciu 16. decembra 2009 na druhej rímskej univerzite Tor Vergata. Schéma jej dizertačnej práce sa rozvíja v koncentrických kruhoch, pohybujúc sa od toho najvokrajšieho okruhu k tomu najvnútornejšiemu. Rozoberá tému v piatich kapitolách, v ktorých každá fokalizuje stále intenzívnejšie hlavnú tému: Slovenské národné hnutie a osobnosť Milana R. Štefánika.

Prvú kapitolu tituluje: „La questione delle nazionalita nell'impero austro-ungarico“ (Problém národnosti v Rakúsko-Uhorskej ríši). Po opise etnickej rôznorodosti rakúsko-uhorského impéria, v prvej a v druhej časti kapitoly autorka skúma rušivé faktory, ktoré prispeli ideologicky aj politicky k rozpadnutiu Rakúsko-Uhorska. Ide tu o revolučné hnutie roku 1848 a o výstup Pruska na politickú scénu po porážke Rakúska pri Hradci Králové (vtedy Königgrätz) roku 1866. Centrálné viedenské politické kruhy považovali Ausgleich (1867) s Uhorskom za jediný liek proti zániku impéria. Avšak čoskoro ostatné národnosti začali si vymáhať tie isté ná-

O slovenských dejinách

Doktorská dizertácia na univerzite v Ríme

rodnostné práva, ktoré Viedeň doprial iba Maďarom.

V druhej kapitole autorka skúma: „L'emergere della questione cecoslovacca“ (Vynára sa československý problém). Treba podotknúť, že Montiniová v diplomovej práci vždy keď spomenie „questione cecoslovacca“ (bez spojovníka), hneď upresní „opure ceco-slovacca“ (so spojovníkom), aby tak zvýraznila podstatný politický rozdiel medzi centralistickou víziou štátu Prahy a autonomistickým hnutím Slovákov. Autorka vie, že Slováci a Česi nikdy nežili v spoločnom štáte ale patrili do dvoch rozdielnych politických hegemonií: Česi boli prinútení odolávať silnému germanizačnému tlaku Viedne, kým Slováci si pretrpeli intenzívnu odnárodňovaciu maďarizačnú politiku Budapešti. Tak Slováci ako i Česi vyvinuli od roku 1848 až do Ausgleichu 1867 úsilie o nadobudnutie národnej identity, aby presvedčili Viedeň, Budapešť i medzinárodné zahraničie o existencii svojich požiadaviek na dosiahnutie svojich politických cieľov. Montiniová analyzuje zvlášť slovenské úsilie nadobudnúť si federálnu autonómiu vo vnútri rakúsko-uhorského impéria.

Titul tretej kapitoly znej: „La questione slovacca dall'Ausgleich all'eccidio di Sarajevo attraverso l'ipotesi del Trialismo (1867 -1914)“ (Problém Slovenska od Ausgleichu po vraždu v Sarajeve cez hypotézu Trializmu (1867 - 1914).

Montiniová tu poukazuje na fakt, že po Ausgleichu (1867) Maďari sa cítili byť autorizovaní zmocniť sa všetkých štruktúr štátu, bez ohľadu na národné a národnostné menšiny, vo vedomí ktorých bola ešte stále živá historická pamäť o spoločnom boji proti Turkom. Autorka si zvlášť vši- ma absenciu Viedne na Uhorskom území a analyzuje zákon 44 z roku 1868, mocou ktorého Maďari rozhodli pomádať všetky slovenské národnosti v Uhorskom kráľovstve. Poukazuje tiež na hypotézu nahradit' dualizmus trializmom v prospech Čechov.

Štvrtá kapitola sa rozvíja pod honosným titulom: „Milan Rastislav Štefánik: Un eroe dei due mondi“ (Milan Rastislav Štefánik: Hrdina dvoch svetov“).

Autorka konštatuje, že všetky Štefánikove medzinárodné uznané a odmenené vedecké výsledky na poli astronomických výskumov mali prípravny charakter na to, čo vykonal za posledné štyri roky života na poli politickom, diplomatickom a vojenskom. Montiniová sleduje jeho kultúrnu formáciu na gymnáziách v Bratislave, v Šoproni a v Šarvaši, ako aj univerzitné štúdium v Prahe a v Zürichu. Všimá si aj jeho tri cesty do Talianska a najmä úspešnú kariéru astronóma v Paríži po boku zakladateľa astrofyziky Julesa Jansena v Medoune.

Štefánik sa stal 27.7.1912 francúzskym občanom a ako taký si kládol otázku: „Dokedy to bude prípustné, aby som ako Slovák užíval naplno ľudské práva vo Francúzsku a napopak, musel žiť ako otrok v rodnej vlasti“. Montiniová zvýrazňuje tento paradox zanietného národovca Štefánika, ktorý sa cíti byť otrokom na Slovensku a pôsobí slobodne v inom národe.

Autorka pozoruje, že Štefánik spájal aktívnu diplomatickú činnosť s vojenskou, lebo napokon popri ideáloch zavázali v medzinárodnej vojnové situácii hlavne konkrétne fakty. Využíval svoju medzinárodnú známosť a autoritu vedca v astronómii, aby ako odvážny letec získal dôveru

politických a vojenských kruhov vo Francúzsku i v Taliansku pre svoju angažovanosť za dosiahnutie slobody pre slovenský národ. Štefánik bojoval aj za slobodu Talianska, aby tak zároveň bojoval za slobodu Slovenska.

Montiniová poznamenáva, že Štefánik si prisvojil ideály talianskeho básnika exulanta Uga Foscola i revolučnú angažovanosť Garibaldiho, a najmä politicko-ideologickú a organizačnú činnosť Mazziniho. Dopodrobna analyzuje Mazziniho „Lettere slave“ (Slovenské listy), z ktorých sa dozvedáme, že obdivoval poéziu Jána Kollára a čítal so záujmom „Slovenský národopis“ a „Slovenské starožitnosti“ Pavla Jozefa Šafárika. Mazzini už v prvej polovici 19. storočia považoval Slovákov za osobitný národ, hovoriaci svojím národným jazykom, a teda so všetkou samozrejmosťou zapojený do boja za svoje národné práva. Ďalej spozoroval, že české oslobodzovacie hnutie našlo ohlas „tra gli Slovachi dell'Ungheria“, teda aj medzi Slovákami v Uhorsku, ktorých reč je „takmer tá istá ako česká“. Mazzini vie, že strediská slovenského hnutia sú v Pešti a v Bratislave. Vie, že „starý Palkovič a mladý Štúr a Hurban sú jeho vodcovia“. Pozoruje, že na Slovensku sa odohráva dvojaký zápas, jednak v mene Slovanstva proti nemeckému žilvu, jednak v záujme miestneho obyvateľstva proti maďarskému utláčateľovi. Mazzini vybadal i to, že Maďari majú oporu na Slovensku iba v miestnej aristokracii, kým ľud je slovenského čítania. Tu už boj nadobudol v ponímaní Mazziniho charakter konfliktu medzi demokratickým princípom a šľachtickými výsadami.

Montiniová si zvlášť všimla Mazziniho mienuku o „pravdepodobnej“ separácii Slovenska od Česka. Teda problém Slovenska jestvoval už za čias Mazziniho, takže Štefánik bojoval za niečo, čo bolo historicky opodstatnené.

Piata kapitola je najrozsiahlejšia lebo sa sústreďuje na intenzívnu politickú, diplomatickú a vojenskú aktivitu Milana R. Štefánika: „L'azione diplomatica e militare di Milan Rastislav Štefánik per la soluzione della questione slovacca dal 1915 al 1919“ (Diplomatická a vojenská činnosť Milana R. Štefánika pri riešení slovenského problému od r.1915 do r. 1919).

Autorka dizertačnej práce sa sústreďuje na krátky úsek Štefánikovho života od 26. januára 1915, keď narušoval ako letec do francúzskej armády do 4. mája 1919, keď bol zostrelený nad vajnorským letiskom. Predstavuje Štefánika ako muža činu, ktorý podniká odvážne výzvedné, propagačné i stíhacie lety nad francúzskym, srbským a najmä talianskym frontom. Sleduje jeho rýchlu vojenskú kariéru, odkedy bol v roku 1915 povýšený na desiatnika a na podporučíka. V roku 1916 zasa na poručíka a kapitána. V roku 1918 sa stal v rýchлом tempe majorom, podplukovníkom, plukovníkom a dostal sa mu v tom istom roku aj prepožičaný titul brigádneho generála. Hlavný veliteľ spojeneckých armád maršal Foch vyjadril o ňom názor: „C'est un des plus brillants soldats que j'ai connus dans cette guerre.“ (To je jeden z najskvelejších vojakov, akých som poznal v tejto vojne).

Ešte väčšiu pozornosť venuje Montiniová analýze Štefánikovho nadpriemerného politického a diplomatického talentu, keď sleduje jeho politicko-diplomatické rokovania s vládami Francúzska, Talianska, Rumunska, Ruska, Japonska, USA a Vatikánu, aby ich presvedčil o nutnosti

rozpadu Rakúsko-Uhorska a o potrebe privoliť utvoreniu čo najnezávislejších jednotiek česko-slovenských legionárov, ktorí by bojovali popri armádach Dohody proti spoločnému nepriateľovi. Štefánik sa výborne orientoval nielen vo vplyvných politických, vojenských a spoločenských kruhoch Paríža, ale pestoval aj rozsiahle osobné vzťahy s politikmi a diplomatmi vo viacerých krajinách sveta. Jeho životným cieľom bola neúnavná snaha oslobodiť svoj slovenský národ z politickej, ekonomickej, kultúrnej a sociálnej poroby Maďarov.

Montiniová načrtáva a vyhodnocuje aj Štefánikovu politickú činnosť v Národnej Rade Českých a Slovenských Krajín, ktorej bol spolu s Masarykom a Benešom spoluzakladateľom. Avšak to, čo sa nepodarilo Masarykovi a Benešovi, to dosiahol Štefánik svojou cieľavedomou diplomatickou aktivitou, keď francúzska vláda dala dňa 16. decembra 1917 súhlas na utvorenie česko-slovenského vojska, a keď po namáhavých rokovaniach v Ríme podpísal 21. apríla 1918 v Palazzo Braschi v Ríme podobnú dohodu s ministerským predsedom V.E. Orlandom. Najväčší triumf Štefánik zažil dňa 24. mája 1918, keď sa konala v Ríme slávnostná ceremónia odovzdávania zástavy česko-slovenským legionárom pri Oltári vlasti za prítomnosti talianskych ministrov, primátora Rima a veľvyslancov všetkých krajín Dohody.

Autorka zaznamenáva aj sklamanie Štefánika, ktorý sa počas svojich diplomatických rokovaní v Rusku a v Japonsku dozvedel, že Masaryk a Beneš sústredili všetku moc nového štátu do svojich rúk bez ohľadu na Clevelandskú a Pittsburgskú dohodu a na jeho idey vo veci usporiadania česko-slovenského štátu. Cituje aj Benešovo oneskorené uznanie Štefánikových veľkých zásluh, keď po jeho tragickej smrti napísal: „Jeho činnosť bola neobyčajne intenzívna a daleko presahovala rámec česko-slovenské otázky. Účastnil sa dôležitých jednaní v rôznych otázkach svetovej politiky i vojenských operácií a mal vliv na všeobecnou politiku francouzskou i italskou; pôsobil v celej řadě otázek, týkajících se politiky anglo-americké, měl značný vliv v otázkách politiky ruské a mimořádnou účast na rozvoji akcí proti Rakousku-Uhersku“.

V Doslove autorka zvýrazňuje celoeurópsky a azda aj celosvetový význam Štefánikovej politickej, diplomatickej a vojenskej činnosti ako ju stále častejšie interpretujú súčasní historici po takmer storočnom odstupe od historických udalostí na prelome 19. a 20. storočia.

Slovenský čitateľ môže dosvedčiť, že Talita Montiniová študuje dejiny Slovákov sine ira et studio v presnom historickom priestore vtedajších geograficko-etnických súradníc. Preštudovala si jej dostupnú slovenskú ako i medzinárodnú literatúru ako to dosvedčuje priložená Bibliografia. Zo slovenských autorov, ktorých cituje často sú: F. Hrušovský, J. Staško, M.M. Stolárík, M. Lacko, M. S. Ďurica, A. Visco.

Dôležitá je aj obrázková a dokumentačná Príloha, v ktorej autorka dizertácie prináša 52 strán významných historických dokumentov a fotografií.

Ostáva nám iba želanie, aby sa aj na iných európskych univerzitách našli študenti, ktorých by vedecky zaujalo štúdium dejín Slovákov a Slovenska.

Čo povieme, to platí

Noam Chomsky.:

Čo povieme, to platí,

Vydavateľstvo

Spolku slovenských
spisovateľov 2009

Noam Chomsky - americký lingvista a spisovateľ, rodák z Philadelphie je dlhoročným domácim kritikom politiky USA. Za protestné reakcie voči vojne vo Vietname strávil dokonca určitý čas vo väznení. Jeho literárna tvorba začala odbornými publikáciami z oblasti lingvistiky neskôr sa začal paralelne venovať aj politike. V roku 1969 publikoval zbierku esejí Americká sila a noví mandaríni (American Power and The New Mandarins). Od vtedy Dlhé roky prednáša o politike po celom svete a napísal ešte niekoľko ďalších kníh, ktoré sa stretli s veľkým záujmom čitateľov. Jeho presvedčenie mu prinieslo mnoho stúpcov, ako aj mnoho kritikov. Chomského za jeho odvahu a otvorenosť hovoriť o niektorých témach označujú aj ako „najužitočnejšieho občana Ameriky“. Iní sa o ňom vyjadrujú ako o „svetovom fenoméne“. V každom prípade, Chomsky patrí k najčítanejším autorom vo svojej oblasti.

Titul „Čo povieme, to platí“ je jedným zo série rozhovorov, v ktorých sa Noam Chomsky vyjadruje k aktuálnym politickým otázkam súvisiacim so zahraničnou politikou Spojených štátov amerických. Noam Chomsky posudzuje správanie sa štátu, ktorý si o sebe myslí, že jeho poslaním, je ovládať celý svet.

Kniha rozoberá viaceré horúce témy americkej zahraničnej politiky.

Presnejšie by sme ich mohli pomenovať aj ohniskami, ktoré nechcú zhasnúť vďaka výdatnému horľavému palivu prikladaného americkými zahranično-politickými záujmami. V prípade niektorých ohnísk ide o nezmyselný vojnový konflikt, inde akoby sa k nemu už schyľovalo. Úplne absurdné, avšak vidíme, že tomu tak naozaj je. Vojna proti terorizmu sa stala, kľúčom na rozpútanie konfliktov po celom svete. Samozrejme všetky vojnové konflikty sa odohrávajú mimo územia USA. Ďaleko od očí bežných amerických občanov.

Čo dáva široký priestor využitiu metód mediálnej manipulácie pro vládné orientovanými médiami. Chomsky za toto USA otvorene kritizuje a nešetří kritikou nad konkrétnymi mienkotvornými denníkmi. Uvažuje čo za tým všetko stojí. Cituje Adama Smitha, ktorý uvádza, že štátne záujmy sú záujmami hlavných architektov politiky. V dobe v ktorej žil, nimi boli obchodníci a výrobcovia. Dnes už architektov otvorene nepoznáme, pretože sú nimi nadnárodné spoločnosti, za ktorými sa ukrývajú ich nadnárodní akcionári.

Chomsky sa osobitne venuje Libanonu a kríze na blízkom východe. Negatívne hodnotí porušovanie nariadení bezpečnostnej rady OSN zo strany Izraela a USA. Snaží sa pochopiť správanie aj opačnej strany: „Okupácia Libanonu Izraelom trvá 20 rokov, a to predovšetkým vďaka podpore USA. Vďaka tejto situácii Hizbaláh argumentuje tým, že jediný odstraňujúci prostriedok, ktorý na Izrael platí, je partizánska vojna, čím sa snaží ospravedlniť svoju obranu

seba ako slabšieho jedinca pred obrovským dravcom“.

Problematike Iraku a vzťahom s Iránom sa autor v knihe samozrejme nemohol vyhnúť.

Chomsky poukazuje na extrémne negatívne dopady pre krajiny tretieho sveta, ktoré striktné dodržiavali neoliberálne zásady hospodárskej politiky. Je evidentné, že USA v skutočnosti nedodržiujú pravidlá, ktoré vnucujú ostatným. Počas dvadsiatpäťročného obdobia bez vojen a väčších recesií začali reálne mzdy obyvateľstva, ako aj celá ekonomika výrazne stagnovať. Niektoré krajiny, ktorým sa darilo veľmi dobre, dosiahli tieto výsledky vďaka porušovaniu pravidiel Svetovej banky a Medzinárodnému menovému fondu.

Zdá sa, že jedným z najväčších trťov v oku zahraničnej politiky USA sú integračné snahy medzi štátmi Latinskej Ameriky. Snaha o ich hospodársku nezávislosť s využitím vzájomných komparatívnych výhod podryva postavenie USA ako hospodárskej superveľmoci. Ako konkrétnu ekonomickú hrozbu vníma projekt Venezuelského ropovodu.

V Chomského slovách objavíte muža, ktorý pociťuje hlboké sklamanie z toho, čo sa deje, a ktorý je frustrovaný z premrhaného potenciálu svojej krajiny. Napriek tomu, môžeme objaviť v jeho úvahách nádej, ako aj konkrétne návrhy na riešenie niektorých problematických otázok. Jeho slová sú plné empatie voči národom znášajúcim negatívne dopady americkej zahraničnej politiky.

Či už bude čitateľ s Chomským súhlasiť alebo nie, diela tohto významného mysliteľa našich čias, sú minimálne akýmsi bezkonkurenčným podnetom na zamyslenie.

JURAJ STREMEK

Minirecenzie

hlasiť s ich obsahovým vyznením, môžeme mať úplne iný pohľad na svet, ale nemôžeme im uprieť umeleckú pôsobivosť. Válek nepísal spovede, ale výpovede - a pritom sa neraz ľudsky mylil. Svoju tvorbu začleňoval do života, odmietal samoučelné, jalové veršovanie, písal nielen o sebe, ale chcel vyjadriť mohutnosť sveta a rozmanitosť života...

Napísal niekoľko básnických zbierok, popritom sa venoval publicistike, umeleckému prekladu a tvorbe poézie pre deti. Nepokoj vyšiel prvýkrát v roku 1963 a tematicky, časovo i významovo patrí niekde do stredu jeho diela. Zbierka začína samostatne stojacou básňou Dejiny trávy, pričom ostatné básne súboru sú rozdelené do dvoch častí: Rovnováha a Modro pod očami.

Vo Váľkovej poézii nachádzame iróniu, sarkazmus, cynizmus, ale tiež pekné básnické obrazy. Odzrkadľuje sa v nej veľkosť i malosť človeka, zmysluplnosť i tragickosť ľudského údela. Vnímame ju ako nepokojné, doživotné, úporné hľadanie životnej rovnováhy. Váľkov lyrický subjekt nevie a zrejme ani nechce žiť v nejakom vybájenom bezstarostnom svete. Je tvrdý k sebe ako aj k druhým. Pretrváva v ňom, zdá sa, bolestný pocit spojený s mnohými pochybnosťami: „Svet jak golier, čosi ma v ňom škrtí. / Vyhlasujem nevyhnutnosť smrti!“ Ale na inom mieste vyhlasuje: „Človek je večný!“

Ingo F. Walther: *Van Gogh Praha, Nakladatelství Taschen a Slovart 2002*

Po silnom zážitku z filmovej drámy Žltý dom, ktorá polodokumentár-

ným spôsobom zachytáva posledné obdobie života Vincenta van Gogha (s dôrazom na jeho spoločný pobyt s Paulom Gauguinom v juhofrancúzskom mestečku Arles), som neodolal a hneď som sa začítal do knihy o tomto maliarovi (čakala na mňa neprečítaná v domácej knižnici).

Vincent van Gogh (1853 - 1890) je dnes všeobecne považovaný za jedného z najvýznamnejších maliarov v dejinách výtvarného umenia. Jeho obrazy sa predávajú za milióny. Za svojho života sa však uznania nedočkal - práve naopak, stále ho sprevádžali neúspechy, odmietanie a nepochopenie. Domnievam sa, že kľúčovým momentom v jeho tragickom osude (duševná choroba, sebapoškodenie, samovražda) je jeho odmietnutie kresťanstva (neskôr i socializmu) a vytvorenie si nového náboženstva; ako píše autor monografie na strane 15, Goghovo „nové, výhradné náboženství se jmenuje umění“. Umenie má síce veľkú moc, ale samo osebe nedokáže spraviť človeka šťastným a nemôže ani bezo zvyšku naplniť jeho život.

Publikácia je bohato farebne ilustrovaná a pritom cenovo dostupná, približuje záujemcovi maliarov život i jeho dielo, dopĺňajú ju citáty z Goghovej korešpondencie a v závere prehľadné encyklopedické zhrnutie. Vincent van Gogh dával do popredia individuálny výraz, citovosť a expresivitu, jeho inšpiratívne dielo vyrástlo z talentu, usilovnosti, zaujatia, vášne, ale aj z bolesti - v liste svojmu bratovi raz napísal: „Trpieť, aniž by si človek stěžoval, to je jediná lekce, které se musíme v životě naučit.“

JÁN MARŠÁLEK

HELENA CHACHULOVÁ

Z ne(o)patrnej iskry

na námestí

(pod Bytčianskym zámkom)

platí

za vôňu

v skyve chleba

do suchých dlani

zatvára

krehkosť

práve zrodenú

jamkami

vzdušných bublín

láta

hlad

otvára

dych

do vlhúceho šera

v ňom

tonie

do rieky

s plutvami

ktoré režu

tmavé zákutia

nakláňa sa

nad slizké telá

a

mrví

chuť

zrelého obilia

po krivke

nekonečna

rozkrídlený motýľ

pobozkal bliznu

nahej stonky

v dohárajúcom dni

s nehybnosťou

mačacích hláv

chvejú sa

len nozdry

privolaným dymom

z ne(o)patrnej iskry

niekoľko viet

ušlo

ušiam

(cez piercing)

niekto sa potkol

o prah samoty

(možno aj motýľ)

v cestovnom plášti

z večnej túžby

hľadal príležitosť

na dialóg

rok čo rok

roj včiel

voniam

medom

žblnkol

do dlane

(z nej)

prilepil sa

na líce

začiatkom jesene

vylihujúcej

pod vybielenými

(aj vejúci)

plachtami

(nad)

esenciami

záhrad

(pre gurmánov: chuti)

spriadli sa

nitky zo slín

obalili hrče

z hláv

právom prírody

(a predsa s trňom

večne zapichnutým)

...

výstraha

ozveny

tesne

po výstele

vystrašila

útroby

prasknuté struny

blesku

vpi(ch)li sa do skál

horľavo

smädné

rozbili

nebesia

Rudolf Dobiáš:

Litánie k slobode

Prešov, Vydavateľstvo

Michala Vaška 2009

Básnická skladba Litánie k slobode bola napísaná krátko po nežnej revolúcii. Teraz vyšla v podobe útlej knižky s ilustráciami Jozefa Vydrnaka. Tvorí ju silný prúd slov a poetických obrazov, uvoľnený zrejme vtedajšou zmenou spoločenskej situácie. Je odrazom doby, ale v niečom ju presahuje.

Skladba má pevnú formálnu štruktúru, možno povedať, že rytmicky a rýmovovo organizované verše plynú súladne s obsahom. Niektoré motívy i verše sa refrénovito opakujú - posledný verš každej časti sa stáva prvým veršom časti nasledujúcej, pričom posledná časť skladby tvorí syntézu.

Básnik Rudolf Dobiáš píše o slobode: „Ty zmŕtvychvstanie naše, / chlieb života i soľ, / chlapec, čo narástol / na obra z prosnej kaše...“ Komponujúc svoje básnické litánie využil silu paradoxu a protikladu. Sloboda môže byť darom i zmarom, pomocou i bremenom - človek ju môže prijať alebo odmietnuť, využiť alebo zneužiť, ťažko získať a ľahko stratiť. Aj preto je sloboda dôležitou témou poézie.

Miroslav Válek: *Nepokoj*

Bratislava,

Slovenský spisovateľ 1986

Miroslav Válek (1927 - 1991) bol básnikom angažovaným, zaujatým a zanieteným, ideovo podkutým a niekedy vyslovene politickým. Všetky jeho básne sú o niečom, za niečo alebo proti niečomu, majú ideovú výstuž a motíváciu, preto sú silné. Nemusíme sú-

Do nového dňa mesto opäť zobudili sirény. Ľudia si na ne zvykli práve tak ako na neprestajný hukot lietadiel. Fúkal mrazivý vietor, inak nič nenasvedčovalo tomu, že o štyri dni príde Štedrý deň, nastanú posledné vojnové Vianoce. Nebol dôvod znepokojovať sa, nezajst' povedzme do kina a tam na chvíľu zabudnúť.

Ibaže hučanie neustávalo ani večer, naopak silnelo, lietadiel pribúdalo. A diváci v kine Olympia netušili, že sa už nezvedia, ako sa skončila tá nemecká límonáda o skladateľovi, zaľúbenom do revalnej tanečnice, ba že podaktorí už nikdy nijaký film neuvidia. Pretože okolo siedmej sa nad Prešovom rozpútať peklo.

O zničujúcom koberecovej nálete, ktorý 20. decembra 1944 postihol centrum Šariša, v tom čase sídlo šarišsko-zemplínskej župy a po strate Košíc druhé najväčšie mesto na okyptenom Slovensku, sa celé nasledujúce polstoročie nehovorilo, prinajlepšom sa tu a tam pripísal na vrub Nemcom či Američanom. Pritom sa všeobecne vedelo, že lietadlá prileteli od východu, z tej strany, odkiaľ podľa oficiálnej rétoriky prišla sloboda.

Na jeseň 1944 sa nemeckému poľnému komandu, ktoré sa usadilo v Solivare, podarilo vytvoriť novú frontovú líniu, prebiehala pozdĺž Ondavy a ďalej do Maďarska. Postup frontu na západ sa tým síce spomalil, ale aj tak by už nebola dlho odolávala. V meste sa zásobovanie zhoršovalo zo dňa na deň, dodávka elektriny z elektrárne v Krompachoch viazla, front sa približoval. Mesto, odrezané od ostatných častí krajiny, si muselo vystačiť s vlastnými zdrojmi. A práve keď sa zdalo, že už nemôže prísť nič horšie, privälila sa nová, ešte väčšia pohroma.

STALINOVE SVIEČKY

Prešov zažil bombardovanie opakované. V septembri zahynulo podľa matiek na rímsko-a gréckokatolíckej fare jedenásť ľudí. V novembri padali bomby z lietadiel Červenej armády na evanjelické kolégium, kde sídlil Pohotovostný oddiel Hlinkovej gardy.

V pôvodne dvadsaťpäťtisícovom meste ostala vtedy už ani nie polovica obyvateľov, podľa iného zdroja sa ich počet z tridsaťtisíc zredukoval na necelú štvrtinu, bez evakuantov z iných miest na severovýchode Slovenska, zo Stropkova, Svidníka, Bardejova, Humenného, ktorí tu uviazli. Ani oni nechýbali medzi obetami náletu.

„Vedeli sme, že Vianoce budú skromné, aj tak sme ich chceli osláviť,“ zaznamenala si do denníka štrnásťročná Elvíra. „Vykrajovala som cesto na keksy, keď pribehol Willi, vojak, čo sa u nás narkvartieľoval: Ivan ist da! Nechcelo sa nám veriť, ale vybehli sme von a naozaj, videli sme, ako sa tri sviečky pomaly spúšťajú na zem, ohnivé gule, za nimi ďalšie a ďalšie. Bolo sedem hodín večer, ale vidno ako vo dne. Odrazu tresk, až sa celý dom otriasol. Utekali sme do bunkra na záhrade. V strachu a úzkosti sme čakali, kedy sa na nás všetko privälí.“

Podobne trmuli v krytoch od strachu tisícky Prešovčanov. Zároveň s padajúcimi svetlicami, padákovými faklami, nazývanými Stalinove sviečky, zakvili sirény. „Ligotavé sviečky nehybne viseli a svietili nad nešťastným Prešovom,“ písalo sa o rok, už po vojne, vo vianočnej prílohe Ozveny, týždenníku miestnych demokratov. „Tu a tam zhasla jedna, miesto nej sa objavili nové a nové. Ľudia s vyjavenými očami dívali sa jeden na druhého, učupení v kútikoch pivníc, chodieb, izieb, kuchýň, kúpeľní, každý tam, kde ho príšerné divadlo zastihlo alebo kde sa ešte stačil uchýliť.“ V každom okamihu očakávali, že sa nad nimi zvalí strop, bomba prerazí sklepenie a rozhodí dom od základov.“

Martina Brezínová, učiteľka na priemyslovke, no najmä známeho scenografa, zastihol nálet v kolkárni na Záhradnej ulici. Chodil sa ta stravovať, odkedy rodina evakovala na Liptov. „Do krytu by som sa už nedostal. Skočil som do otvoru dverí, hovorili, že tam sa dá najskôr zachrániť.“ Vysoko v korunách stromov naokolo vybuchovali trhavé bomby - po vojne sa ich počet odhadol na tri tisícky.

ĽUDOVÍT PETRAŠKO

Nebo plné svetlíc

Bombový nálet na Prešov pred Vianocami 1944

Jedna z prvých padla na budovu policajného riaditeľstva na Konštantínovej ulici, kam sa nasťahovalo gestapo. Jozef Štegena bol medzi nemnohými väzňami, ktorým sa stade podarilo ujsť. „Do nosa mi udrel ostrý zápach síry,“ spomínal, „vyšľahli plamene. Vypáčili sme dvere na druhom poschode. Časť cely sa rúti s rachotom i s ľudmi, od ďalšej bomby sa rúca i zvyšok chodby. Zbehli sme do pivnice. Nemci ma strkajú do úzkej oddelenej cely. Na stole leží vojak, práve dokončil.“ Nadržanom vyniesli telo so spoluvážňom von, tak sa i sami dostali na slobodu.

Obchodník Jozef Fecko takto opísal svoj zážitok v miestnej tlačí: „Z lietadla vypadol padák, ostala na ňom visieť veľká guľa, ohnivá ako slnko. V úzase pozorám na oblohu, celé mesto je osvetlené ako za dňa. Šmikol som do pivnice, tam je už natlačených plno ľudí. Pri každom zavýťi či detonácii prežehňavanie, plač, božkanie. Od výbuchov vytrhlo dvere, okná. Múry hrubé dva metre sa trasú, v pivnici tma, aj sviečky zhasli, valí sa sem voda. Bože, vytopia nás! Našťastie, čoskoro ustala, ktosi múdry zrejme včas uzavrel prítok.“

Literárne svedectvo podal vo svojich memoároch Andrej Chmelko, ktorý sem prišiel z Bratislavy za riaditeľa Slovenského divadla, založeného iba v januári. Bombardovanie ho zastihlo vo vani. „Žena schytila paplón, ja som v tme nahmatol oblek, natiahal na holé telo a bosý hybaj po schodoch, po rozdrvenom skle z poschodia do pivnice. Tam už množstvo ľudí, kričia, plačú, modlia sa. Fosfor nám vniká do pľúc. - Pivnica má ešte jedno poschodie, podte! - vyzval nás muž v uniforme. - Bude tam bezpečnejšie. - Zostúpili sme hlbšie, a tam moko, blato, voda odkiaľsi kvapká. Manželka prestrela do mláky paplón, usadili sme sa naň ako na ostrove v mori. A bomby len hvádzajú, vybuchujú. Prežili sme peklo.“

SMRŤ NEVYBERALA

Obrovský vianočný stromček, ktorý nad mestom vytvorili Stalinove sviečky, stovky rakiet bolo vidno do okruhu skoro štyridsať kilometrov. „Časť lietadiel preletela ponad našu obec,“ zaznamenal kronikár v Uzovskom Šalgove. „Rakety zhodnené nad Prešovom osvetľovali našu obec tak, že bolo vidno ako cez deň. Zreteľne bolo počuť výbuchy, okná sa triasli, ľudia od strachu vybehovali z domov. Všetci sa s hrôzou dívali na toto divadlo.“

U mnohých sa predtucha najhoršieho naplnila, smrť si nevyberala. Na Poľnej ulici bomba vyhasila životy troch

bulharských záhradníkov, na Veselej, kde tradične žili Cigáni, zahynuli štyria Tulejovci, medzi nimi osemmesačný Maximilián a trojročná Anna. Inde prišli o život piati Adamčíkovi (najmladšia Oľga mala tri roky), Pavelčákovci aj so štyrmi deťmi...

V pazúroch gestapa, zato pod sovietskymi bombami vyhasol život stolárskeho pomocníka Hajdua, šoféra Baldoviča, knihtačiara Muchu, holiča Benka, advokáta Klča, redaktora Ilkoviča, robotníka Dulka. Padajúca stena zasiahla Albína Kohúta, študenta z Michaloviec, bratov Danielovcov, robotníkov z Hanušoviec, i náhodných chodcov: povozníka Krasa, knihárskeho pomocníka Šmajdu, robotníka Vujčika. Medzi obeťami sa nachádzala tak dvojročná Mária Veselovská ako osemdesiatjedenročná Hedviga Anauová alebo Anna Sýkorová, povoláním, ako uvádza matrika, žobráčka. Toho večera stratil manželku Maximilián Kurth, nemecký maliar usadený v meste.

Na Šarišských Lúkach v blízkosti mesta sa bratom Kmecovcom stala osudnou zvedavosť: fascinovaní nezvyčajným predstavením, bez ohľadu na nebezpečenstvo sa priveľmi priblížili k dejisku hrôzy. Spolu s matkou, starou matkou a dvoma bratmi zahynul päťmesačný Rudolf Majdák v rovnakom čase ako osemdesiatdvaročná Margita Seredayová, najmladšia a najstaršia obeť náletu.

Keď hukot lietadiel zanikol konečne v diaľke, rozhostilo sa hrozivé ticho. Elvíra najprv onemela, nevládala sa hnúť, až kým ňou matka riadne zatriasla. „O štvrt na deväť sme vyšli z bunkru.“ zaznamenala si do denníka o pár dní neskôr. „Dookola horí, všade plno dymu a jasnosť. Ľudia utekali z mesta s kufkami a taškami. Chvalabohu, bol to planý poplach. Stačilo už to, čo tu po sebe zanechali.“

J. Fecko pokračuje v spomínaní: „Keď po hodine a štvrt bombardovacie lietadlá odleteli, odvážili sme sa niekoľko z pivnice. Horiace domy osvetľujú mesto. Rolety, sklo z výkladov, nábytok leží na ulici, v oknách franforce záclon. Ľudia pobiehajú, nariekajú: Deti ostali u starých rodičov... Otec neprišiel z roboty... Praskajú horiace trámy, lenže na hasenie ani pomysliť - niet vody. A v troskách naisto ležia ľudia! Chvalabohu vždy sa nájdú takí, čo zachovávajú rozvahy. Vytvárajú sa svojpomocné skupiny, k jednej som sa pridal. Našli sme troch ranených a jedného mŕtveho. Ranených sme preniesli do nepoškodených pivníc, je tam teplejšie ako v izbách bez okien. A takto až do rána. Ani nevieme, čo je s nemocnicou.“

Podobný obraz podáva autor článku vo vianočnej prílohe Ozveny pri prvom výročí bombardovania: „Ticho a tma, iba zďaleka počuť unavený štekot psa. Dom stojí, našťastie nebol zasiahnutý. Veľká časťka škriadiel zo strechy je sfúknutá, ale to nič po takej hroznej búrke. V úkryte sme síce zabudli kľúč od dverí, ale ani nám ho netreba: dvere otvorené dokorán, obloky takisto, všetky bez skla. Zo záclon visia franforce, vietor nimi voľne povieva. Horia domy, nikto ich nehasí. Chodíme po ulici, po troskách mesta nemí, ako zarezaní, pri každom kroku praští pod nohami sklo.“

Divadelník A. Chmelko: „Dosať nás chytá hrôza pri spomienke, ako sme v tme prekračovali spadnuté elektrické drôty na uliciach. Postihnutý bol celý priestor mesta, utrpel aj zadný trakt divadla. Herci sa postupne schádzali, straty nie sú. A predsa truchlivá správa: do hry Služobníci chodievalo ako štafáž šesť detí z jednej chudobnej rodiny. Ich dom dostal priamy zásah, celá rodina zahynula.“

Prelety trvali celý deň za štekotu guľometov. Nutená evakuácia stroskotala. Ľudia jednako odchodili. Nebolo strechy nad hlavou, obloky bez kúska skla, úkryty zväčša nevyhovujúce. A k tomu hrôza, čo bude v nasledujúcu noc, ba aj obavy pred hladom.“

O ŠIESTEJ NA POLNOČNÚ

Podľa matiek troch najväčších cirkví v meste v nasledujúcich dňoch pochovávali stojeden obetí náletu, práve toľko uvádza i záznam v mestskej kronike z polovice 60. rokov. Tá, pravda, nesie pečat' doby, je skúpa na fakty a najmä nespoľahlivá. Medzi mŕtvymi sa uvádza napríklad veľa nositeľov židovských mien, ktoré sa opakujú ešte raz v zozname odvečených do koncentrákov. Okrem Prešovčanov tu nájdeme i tri desiatky obetí z blízkeho okolia, evakuantov či prosto nešťastníkov, ktorí sa v nesprávnom čase ocitli na nesprávnom mieste.

Vierohodnejšie sú výpovede svedkov. Kňaz Štefan Hlaváč v liste z 28. decembra 1944 písala: „Najhoršie obišla Feldkomandatúra, síce vojenský objekt, ale aj väznica. Spadlo na ňu niekoľko bômb. Žiaľbohu, zahynulo pritom najviac našich ľudí, ktorí tam boli zatvorení. Denne ich pochovávali desať až dvadsať, viac sa nedá. Nemáme truny, potom lekári nevládzu a hrobári tiež nie. Veľa pochovávajú i grécki katolíci a pravoslávni, lebo veľa Bulharov pobilo. Luteráni tiež majú mŕtvych, tí boli pozatváraní ako Čechoslováci. S nimi zahynuli i členovia bývalej komunističkej strany, tí tam, chudáci, všetci ostali.“

Počet usmrtených väzňov gestapa sa odhadol na 120-130, nápis na hromadnom hrobe v kúte mestského cintorína neprezradí, koľko neidentifikovaných obetí doň uložili. Nemci mali údajne vyše tristo obetí, podľa kronikára telá ešte v noci prevážali na cintorín, ranených sanitkami na západ. Domácich strát na životoch mohlo byť do 250 vrátane tých, čo prišli o život neskôr, keď v troskách hľadali svojich blízkych. Podľa dobového údajá si dvadsaťštyri náletov na Prešov vyžiadalo tristošesť ľudských životov.

Hlavný terč predstavovalo sídlo nemeckého poľného komanda a gestapa na Konštantínovej ulici, ale náklad bombardérov - bolo ich vraj stopätásť - rozsieval skazu po celom meste. „Len sem-tam sme videli celý dom alebo takú ulicu, kde nepadla v posledných dňoch bomba,“ písala po vojne Hlas Ťudu, denník miestnych komunistov. Najviac zasiahnutý bol stred mesta, hlavná ulica. Bomby dopadli na biskupský palác (v jeho suteréne sa nachádzal nemecký poľný lazaret), internáty na Baštovej a Jarkovej ulici, na Szirmayov palác, kde bývali nemecké spojárky. Ťažko poškodili obe kiná, kasárne, františkánsky kostol i evanjelickú faru v susedstve. Z 2050 domov iba 350 ostalo nepoškodených.

Postihnutá bola i periféria. V časti zvanej Argentína zničili bomby letné kúpalisko, na futbalovom ihrisku vytvorili tri krátery, po výbuchu štvrtej zhorela drevená tribúna. Veľa ich padlo na okolí, do lesov na Dúbrave a v Borkúte, vraj zámerne, inak by boli škody ešte väčšie a následky tragickejšie. Železničnú stanicu bomby síce zasiahli tiež, nie však vojenský transport, ktorý sem práve došiel z východu, ani dôležitejšie vojenské objekty bomby nepoškodili.

Nálet by sa neprejavil tak ničivo, nebyť podkladov, ktoré navigovali lietadlá na príslušné ciele. Mapku mesta dodali do Kyjeva prostredníctvom partizánov Vladimír Zorvan, jeho brat Emil a ich švagor Július Zachariáš, poslední dvaja gréckokatolícki farári. Vyznačili na nej väznicu, sklady munície a vojenských zásob, rozmiestnenie nemeckých útvarov aj internát na Baštovej ulici, kam sa nasťahovala ich bezpečnostná služba so školou agentov.

Ibaže Nemci už v tom čase stiahli väčšie jednotky z mesta. Na druhý deň sa pokúšali chytať utečencov, jednako mali iné starosti. Gestapo sa sťahovalo do Kežmarku, úrady evakovali smerom na Poprad.

Polnočná o štyri dni neskôr sa konala na Štedrý večer už o šiestej. Kostoly boli poloprázdne, očakávali sa ďalšie nálety, ani tento nemal byť totiž posledný.

KONIEC A ZAČIATOK

„Bývame stále v pivniciach. Vlaky odchádzajú na západ cez Maďarsko, späť sa nevracajú. V okolí Margecian zničili partizáni trať, mosty. V meste niet skla, škriadi, plechu ani klinov. Ba Nemci stihli ešte nariadiť väčším firmám, aby evakovali sklady. Okrem potravín, lenže tých aj tak niet.“ (J. Fecko)

Až 18. januára 1945 poslední Nemci opúšťali Prešov. Stihli ešte vyhodit' do vzduchu poštu, zdemolovať telekomunikácie a elektrické vedenie, špeciálnym pluhom rozorali trať. V Kysaku, Kendiciach, Haniske a Obišovciach zničili viažduky a mosty, posledný, zo železobetónu na Šarišských Lúkach cez riečku Sekčov, iba 19. januára.

Toho dňa okolo tretej popoludní vstúpili prví Rusi do prízračne stíchnutého mesta. Pri jeho dobýjaní sa neozval jediný výstrel, ďalšie boje sa rozpútať až v okolí Liptovského Mikuláša.

Nevítal ich nik, len postupne sa objavili na ulici prví odvážlivci. „Osamelý nemecký gazík a malý nákladník došli na križovatku a pustili sa ďalej po Levočskej ulici smerom na západ. O chvíľu nová detonácia, to vyhodili most cez Torsyu. A za hrobové ticho. O hodinu nato sa na križovatke, kde sa zbiehajú cesty od Bardejova, Sabinova, Košíc a Tatier, objavil ruský tank. Niekoľko ráz sa otočil a zastal - ako boh pomstiteľ.“ (J. Fecko)

Zatiaľ nikto netušil, že v tejto chvíli sa začína nová tragédia. Znovu sa mali konať deportácie, tentoraz do gulagov na východe, odviekli 264 Prešovčanov. Ostal tam každý tretí, podľa iného údajá sa ich vrátila síce necelá polovica, ale napospol s podlomeným zdravím. A 1. júla 1945 sa maršal Stalin stal čestným občanom Prešova - skoro na polstoročie.

Z osobitného fondu sa financovalo odstraňovanie škôd v meste aj obnova obce Zlatá Baňa, ktorú vypálili Nemci. Vcelku sa však s následkami bombardovania museli vypoariadať domáci sami. Nárok na podporu mal iba majiteľ domu, kde nebolo viac ako dve bytové jednotky. Ostatní vraj majú dosť peňazí na to, aby škody uhradili z vlastného vrecka.

Na začiatku 60. rokov, keď na mieste voľakedajšej väznice hlbili základy Ústavu geodézie a kartografie, dostali sa na povrch ostatky posledných obetí, skoro dve desaťročia pochované pod troskami. Ešte dlho po vojne sa našli nevybuchnuté bomby, jedna r. 1986 pri stavbe mestskej haly. Ešte stále funkčná vytvorila pri odpálení v kameňolome kráter široký desať a hlboký osem metrov. Zatiaľ poslednú objavili r. 2006 na železničnej stanici pri výkopových prácach.

Bol či nebol nálet potrebný, mal či

nemal zmysel? Splnil vôbec cieľ?

Klást' si túto otázku, vyjadriť pochybnosť bolo už hneď po vojne neprípustné. Svedkovia i priamo postihnutí sa úzkostlivo vyhýbali pomenovať pôvodcu skazy, tá sa vníma ako prírodná katastrofa, za ktorú nemožno nikoho obviňovať. Žiaľ, sa smelo iba za väzňami na gestape, obeť z radov obyčajných Prešovčanov ani dnes nepripomína nijaká tabuľa, nepadne o nich zmienka v oficiálnych rečiach pri tradičnom vďakvyzdvávaní za oslobodenie. Akurát na pamätný kameň na rohu Konštantínovej a Metodovej ulice, kde stála zbombardovaná väznica, neznáma ruka pred časom pripísala: „Rusi nás zabili.“

Zato V. Zorvana, jedného z trojice, ktorá ho pomohla uskutočniť, ani po desaťročiach pochybnosti netrápili: „Vojna nešetří nikoho, ani civilné obyvateľstvo.“ sucho konštatoval na otázku novinára.

Zo slovenských miest, takisto postihnutých bombardovaním, bol práve Prešov, tvrdia podaktorí, poškodený najviac, v porovnaní s Bratislavou, Nitrou či Novými Zámkami. Výsledok vojny bol už v tom čase jasný, udalosti naberali rýchly spád. Všetko nasvedčuje tomu, že barbarský kobercový nálet pred Vianocami 1944 bol namierený najmä proti civilnému obyvateľstvu.

Ďalšie znehodnocovanie a pád USD v konečnom dôsledku nie je ani v záujme Číny, Ruska, ale ani EÚ a ďalších štátov, ktoré majú vysoké dolárové rezervy. Dolárové rezervy centrálnych bánk predstavujú približne 3,4 trilióna USD, čo je 14 % svetového HDP. Polovica tejto sumy by stačila zabezpečiť stabilné kurzy. Väčšina dolárov sa nachádza v nízko úročených štátnych pokladničných poukážkach USA, ktoré sú deponované v trezoroch bánk. 1,95 bilióna USD je v menových rezervách Číny a ďalších 400 mld. USD v štátnych majetkových fondoch. Tieto peniaze reálne ohrozujú ekonomiku USA, existujúci menový

styk. Zníženie daní v kombinácii s deficitným financovaním a s prudkým znížením diskontnej sadzby na 0,00% a 0, 25% a následne úrokových sadzieb, dočasne podporilo ekonomický rast, umožnilo nahromadenie znehodnocujúcich sa dolárov na trhu. Zatiaľ čo množstvo dolárov v obehu určujú zámery a profesionalita členov FRS, v skutočnosti dolár sa devaluje v relácii k cenám ropy, zlata, čiernych a farebných kovov, spôsobuje, že takmer polovica svetového HDP je v podobe virtuálnych peňazí, ktoré prostredníctvom špekulácii menia svoju podobu.

Neprekvapuje preto postup Číny a

efektívnym manažmentu rizika, monitorovaním a identifikáciou rizika v činnosti finančných inštitúcií a finančných tokov na úrovni ekonomík a v medzinárodnom rozsahu. Kontrolou činnosti finančných spoločností a multinacionálnych korporácií na konsolidovanom základe. Pokiaľ ekonomika - trh signalizuje problémy je na vláde, aby mala pripravené riešenie bez dodatočných požiadaviek na štátny rozpočet, aby sa straty riešili na účet akcionárov a veriteľov spoločností, ktoré sa dostali do problémov. Uvedený postup umožní nastoliť disciplínu trhu, uvoľní priestor menším podnikom, zmierni dopad na finančný systém a na národné hospodárstvo.

Administratíva USA, ale ani rokovania najvyšších predstaviteľov G 20, nesignalizujú, že majú predstavu o tom ako riešiť hroziacu situáciu. Pokiaľ ponechajú voľný priebeh udalostí, situácia sa bude riešiť za cenu sociálnych a politických otrasov. Potrebný je preto koordinovaný postup na základe jasnej predstavy o tom ako má vyzerat' medzinárodný menový systém a európsky finančný systém, predstavy, ktorú chýba.

ZÁVER

Napriek pozitívnemu hodnoteniu situácie, hospodárska kríza nie je prekonaná. Postupne dozrieva efekt protikrizových opatrení. Rastúca nezamestnanosť a nevyužitie výrobné kapacity zostávajú jedným zo základných problémov súčasného obdobia. Druhým sú spätné väzby medzi reálnou ekonomikou a krehkým finančným sektorom, neisté postavenie USD v medzinárodnom menovom systéme a tým aj v platobnom styku, dopad silného eura na exportnú výkonnosť ekonomik eurozóny.

Úloha EÚ v tomto procese nie je jednoznačná. Koordinácia na úrovni G 20 môže postaviť výkonné orgány a inštitúcie EÚ len do úlohy realizátora rozhodnutí, ktoré boli prijaté na úrovni G 20 a nemusi zodpovedať záujmom heterogénnej štruktúry štátov EÚ. Pritom, nie je jednoznačná odpoveď na otázku či G 20 bude úspešným manažerom vývoja svetového hospodárstva, alebo len diskusným klubom predstaviteľov zúčastnených štátov? Pokiaľ nenastanú výrazné zmeny v štruktúre výroby a spotreby, napriek skutočnosti, že 2/3 svetových menových rezerv sú denominované v U.S. dolároch, problematickým zostáva úloha a miesto USD a USA v svetovom hospodárstve ako aj inštitucionálne zmeny v globalizujúcej sa svetovej ekonomike.

žok, dostupnosť úverov s cieľom obnoviť ekonomický rast. Predseda FRS konštatoval, že pokiaľ by FRS pripustil krach dôležitých finančných inštitúcií, tento by mal negatívny dopad na celý finančný systém a tým aj na ekonomiku USA a na svetové hospodárstvo. Preto, najskôr v USA a následne aj v ďalších štátoch, ktoré boli zasiahnuté krízou, štát zvýšil základné imanie týchto inštitúcií, poskytol im úvery, garantoval vklady. Vlády takto v relatívne krátkom čase zabezpečili likviditu bánk, napomohli riešeniu úverového rizika, nedostatku zdrojov a zabránili panike a následnému útoku na banky.

VLADISLAV BACHÁR

Americký dolár stráca pozície vo svetovom hospodárstve

Protikrizová politika prezidenta Obamu znásobila ponuku peňazí o 110 %. Od nástupu prezidenta do funkcie, dolár sa znehodnotil o 11,2 %. Neprekvapuje preto, že Čína, India, Ruská federácia a štáty Perzského zálivu začali s cieľavedomou kampaňou, ktorá je zameraná na reformu menových vzťahov, MMF a Svetovej banky. Hu Xiaolian, viceguvernér Eudovej banky Číny, na zasadaní G 20 v Pittsburgu konštatoval, že dolár ako svetová rezervná mena zvyšodňuje USA na úkor ostatných štátov, destabilizuje svetové hospodárstvo. Minister financií a guvernér centrálnych bánk v Číne, Ruskej federácii, Japonsku, Brazílii a v Perzskom zálive navrhli, aby dolár v postavení svetovej rezervnej meny bol nahradený košom mien, t.j. eurom, yuansom, jenom, resp. SDR-mi. Ide o zdôraznenie úlohy regionálnych mien v platobnom styku. Cieľom uvedených návrhov je eliminovať monopol FRS na emisii USD v postavení prvej svetovej rezervnej meny a zabezpečiť kontrolu emisie USD na základe medzinárodných dohôd.

Lacný dolár zvyšodňuje Spojené štáty. Zlachuje splácanie štátneho dlhu, zlachuje export, umožňuje rast výroby a zamestnanosti.

Reforma menového systému a zavedenie regionálnych mien nemá všeobecnú podporu. Reforme sa bráni USA, predstavitelia priemyselne vyspelých štátov a medzinárodných menových inštitúcií.

systém a tým aj svetové hospodárstvo. Tieto doláre pokrývajú časť obchodného deficitu USA a transformujú sa do štátneho dlhu Spojených štátov, ktorý tieto vykazujú voči Číne.

Napriek hroziacemu krachu dolára a tým aj menového systému postavenom na dominujúcej úlohe dolára, nie je jednoduché nahradiť dolár v postavení svetovej rezervnej meny. Nedokázali to zlaté mince a certifikáty po tom ako dolár vytlačil zlato z obehu, ale ani zvláštne práva na čerpanie MMF (SDR-y). USA zostávajú svetovou mocnosťou, ktorá využíva najnovšiu techniku a technológiu. USA ako postindustriálna spoločnosť majú náskok pred konkurenciou. Tento náskok, spolu s postavením FRS ako monopolného emitenta svetovej rezervnej meny, ktorá z veľkej časti zabezpečuje medzinárodný platobný styk a je súčasťou menových rezerv všetkých štátov, vrátane ECB, dáva konkurenčnú úlohu USA. Zahraničné investície Spojených štátov sú zároveň zdrojom rastu spoločností, ktoré exportujú do USA a podnikajú v USA. Vysoká výrobná a nevýrobná spotreba v USA napomáha rastu svetového hospodárstva. Napriek aktivitám štátov OPEC, Číny, Ruska, je nepravdepodobné, že by euro, regionálne meny, alebo SDR-y v najbližších rokoch vytlačili dolár z postavenia svetovej rezervnej meny.

Je to administratíva USA, vrátane FRS, ktorá znehodnocuje dolár a vytlačí ho z medzinárodného platobného

Ruska, ktoré prostredníctvom menových swapov vytvárajú zázemie pre juan a rubel ako regionálne meny. Čína podpísala swapovú dohodu s Argentínou, J. Kóreou, Hong Kongom, Indonéziou a s Malajskom. Čína a Ruská federácia sa dohodli na rozšírení platobného styku v domácich menách. Zmluvné štáty môžu použiť juan v platbách za tovary a služby kúpené v Číne a u jej obchodných partnerov. V rubľoch je možné platiť za tovary a služby v Rusku.

Napriek optimistickým, ale aj opatrným konštatovaniam, finančná kríza nie je zažehnaná. Problematická je „likvidácia“ masy znehodnotených dolárov. Táto sa môže uskutočniť živelne. Potom, reálna je hrozba nekontrolovateľnej inflácie a následný pád dolára ako prvej svetovej rezervnej meny, destabilizácia menového systému a svetovej ekonomiky. Problematickým zostáva dohľad nad činnosťou peňažných inštitúcií, ktoré s cieľom zvyšovať obrat a zisk a tým aj odmeny manažmentu, podcenili riadenie rizika, zásady kapitálovej primeranosti, úverové limity, atď. Úlohou bankového dohľadu centrálnych bánk je preto zlepšiť kontrolu činnosti finančných inštitúcií na konsolidovanom základe a úlohou štátu je kontrolovať centrálnu banku a pri hroziacom bankrote bánk konať okamžite s cieľom zabezpečiť stabilitu systému.

Na mieste je otázka, ako je možné zabrániť vzniku podobnej krízy? Odpoveď - identifikáciou a predchádzaním dôvodov, ktoré viedli k vzniku krízy; ze-

KULTÚRA

dvojtyždenník závislý od etiky

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. - Adresa vydavateľstva a redakcie: Sološnícká 41, 841 04 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalik (Kanada), Vladimír Kubovčík. - Šéfredaktor: Teodor Križka. - Cena jedného čísla je 1,00 € - Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s.,

Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O.BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. - Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 - Registračné číslo EV 757/08. - Nevyžiadané rukopisy nevraciam. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk - www.kultura-fb.sk - Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR - ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Slovensko je spiaca krásavica

Vianoce a začiatok roku 2010 strávila na Slovensku moja priateľka z Nového Zélandu. Na prvý pohľad sa do našej krajiny zaľúbila. Zaujali ju krásy krajiny, dobrosrdeční ľudia, aj naša kuchyňa. Nevedela sa rozhodnúť, čo jej chutilo viac, vianočná kapustnica alebo bryndzové halušky. Od týchto našich národných jedál zostala priam závislá. Mimochodom na Novom Zélande, ani v Austrálii, kde teraz žije pojem kvasená kapusta nepoznajú. Okrem suvenírov si do svojej batožiny pribalila aj množstvo receptov slovenskej kuchyne, aj na kvasenú kapustu.

Pred odchodom z Austrálie vedela o Slovensku len to, že je niekde v Európe a je to mesto v Českej republike. No, mohli sme dopadnúť horšie, napríklad ako česká vesnica. Veľmi rýchlo pochopila vzťahy medzi Slovákmi a Čechmi, lebo ako Novozélandčanka niečo obdobné prežívala na vlastnej koži. Ak obyvateľ jej rodného ostrova urobil niečo nevhodné, tak bol Novozélandčan, ak sa preslávil, ako napríklad spevák Dave Dobin, tak bol Austrálčan. Pritom obyvatelia Austrálie Aussie /čítaj Ózi/ a Kiwi z Nového Zélandu, ako sa navzájom nazývajú, majú spoločné hádam iba to, že žijú na južnej pologuli a sú súčasťou Commonwealthu. Nie sú ani moc blízki susedia, veď let z najzápadnejšieho miesta v Austrálii na Nový Zéland trvá takmer šesť hodín. Spoločný je aj fenomén ich hlavných miest. Mnoho ľudí na svete si myslí, že hlavným mestom Austrálie je Sydney a nie Canberra a hlavným mestom Nového Zélandu je Wellington a nie známejší Auckland.

Prelom v postoji Austrálie k Slovensku nastal v roku 2009 po zavedení eura. Ozvali sa hlavne banky a cestovné kancelárie. Pozor, Slovensko je krajina v strednej Európe a keď zaviedla euro určite je to perspektívna krajina. Pracovníčka ces-

tovej kancelárie v Canberre ju prekvapila ponukou, aby miesto výletu zo Slovenska do Paríža radšej išla do Vysokých Tatier. Neofutovala, že akceptovala jej radu.

Slovensko ju zaujalo hneď prvý deň, lebo na vlastné oči uvidela sneh a presvedčila sa, že sa z neho dajú robiť gule a stavať snehuliaci. Splnil sa jej aj dávny sen, odpratala sneh. Postupne sa zoznamovala s našou históriou, prírodnými krásami, architektúrou, kostolmi, hradmi, zámkami, jaskyňami, liečivými a minerálnymi vodami. Mnohé videla a skúsila na vlastné oči, o niektorých čítala v propagačných materiáloch a v knihe o Slovensku, ktorá pred Vianocami vyšla v an-

glickom jazyku. Pri večerných rozhovoroch neustále opakovala prečo to zlato ukryté na každom kroku skrývame pred zahraničím.

Ako dobrá priateľka a už milovníčka Slovenska si mohla dovoliť aj kritiku. Krajina s takými predpokladmi na cestovný ruch musí mať ministerstvo cestovného ruchu, zdôrazňovala. Pri správnej propagácii a odstránení niektorých nedostatkov, by práve cestovný ruch mohol byť najvýnosnejším odvetvím národného hospodárstva. Vzhľadom na situáciu okolo bratislavského letiska by bolo správne umiestniť na viedenskom letisku veľký billboard pozývajúci cestujúcich z celého sveta na Slovensko.

Je treba masívne zaútočiť na všetky veľtrhy cestovného ruchu.

Cestujúcim z Commonwealthu robí problém jazda v pravo, ale to je ich problém, ako širokorozchodná trať pre Rusko. Lenže dopravné značky by malo Slovensko prehodnotiť, aby boli zrozumiteľné pre každého návštevníka z cudziny. Chýbali jej zvukové prechody pre peších, označenia dôležitých objektov v cudzích jazykoch a ich nasmerovanie. Na stanici pozemnej lanovky v Starom Smokovci je zaujímavá informácia o horskom a cestovnom poistení aj prostredníctvom SMS, ale prečo len v slovenskom jazyku? Pri ceste od pozemnej lanovky na hlavnej ceste, pred

obchodom so suveníromi je tabuľa označujúca informácie. Pochopiteľne sme išli do obchodu, kde nás informovali, že informačná kancelária je asi tak tristo metrov od nich smerom na Tatranskú Lomnicu. Nielen cudzinec je dezinformovaný. Moja priateľka má v diári ešte veľa ďalších podnetov a našu krajinu bude vrele odporúčať, ale zatiaľ len s dobrým sprievodcom a tlmočníkom.

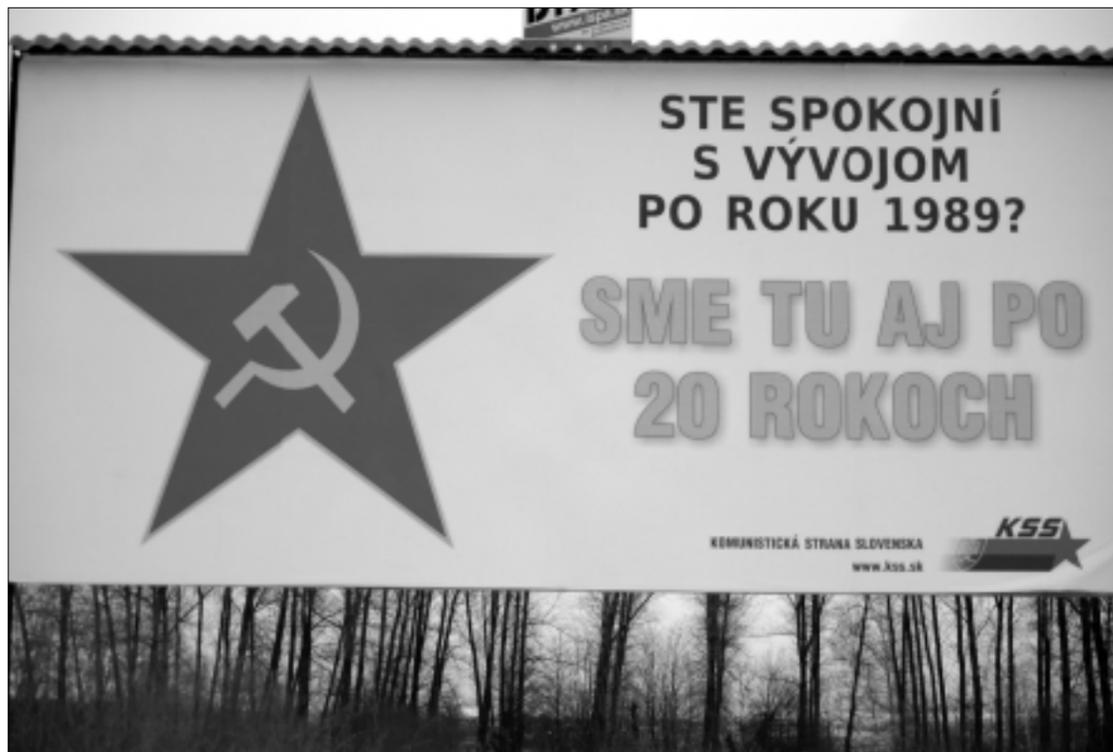
Navštívila aj Prahu, ktorá sa jej veľmi páčila, hlavne architektúra, ale zdala sa jej moc chladná a nielen preto, že bolo mínus desať stupňov a takmer jej odmrzol nos. V porovnaní s Prahou je Slovensko útulné, priateľivé, ľudia ochotní a milí a postupom času budú isto aj viac jazykovo vybavení. Podľa jej slov napríklad Trnava, ak dokončí rekonštrukciu mestského opevnenia a všetkých historických budov, bude môcť konkurovať aj Prahe práve svojou útulnosťou a pocitom domova pre všetkých návštevníkov.

O nedávnej histórii Slovenska, až do jej návštevy, taktiež veľa nevedela, lebo v ich školskej učebnici o komunizme alebo lepšie povedané o budovaní socializmu bol len jeden odsek v ktorom nebola ani zmienka o Sovietskom zväze. Aj preto si na benzínovej pumpe vo Svite na pamiatku vyfotografovala billboard propagujúci komunistickú stranu.

Krátko pred Vianocami prichádzala do neznámej krajiny s istými obavami. Odchádzala od priateľov ku ktorým sa bude rada vracáť a tešiť si s ich ďalších úspechov. Podľa jej názoru je Slovensko spiacou krásavicou, ktorá tak trochu čaká na princa, ktorý ju odčaruje. Nečakajte, vy máte v sebe veľký potenciál urobiť to sami! To odkazuje nová priateľka a budúca propagátorka krás Slovenska.

MARGITA KÁNIKOVÁ

Foto: Fiona Kay Kenny

Pojem náboženská sloboda alebo sloboda vo vyznávaní viery v Boha patrí medzi základné atribúty modernej spoločnosti, ktorá o sebe tvrdí, že je spoločnosťou založenou na slobode ľudskej osoby. Čo si však pod týmto pojmom predstavujú ľudia dnešnej doby? Keďže žijeme v demokratickom štátnom zriadení, máme dojem, že žijeme v spoločnosti, ktorá rešpektuje práva každého človeka na jeho existenciu, medzi ktoré patrí aj sloboda vyznávať svoju kresťanskú vieru v trojjediného Boha. Po páde totalitného režimu sa Katolícka cirkev na Slovensku mohla opäť začať rozvíjať po duchovnej aj hmotnej stránke, čo sa prejavilo pomerne značným zvýšením počtu veriacich a kňazov, ktorí sa mohli venovať pastoračii detí a mládeže vo svojich farnostiach. V Ústave Slovenskej republiky, ktorá sa vo svojej preambule hlási k cyrilu - metódskejmu dedičstvu, je zakotvené aj právo každého občana na prejavovanie svojej viery a to tak v osobnom, ako aj v spoločenskom živote. Avšak na druhej strane môžeme v posledných časoch vidieť tendenciu spochybňovať niektoré základné pravdy kresťanskej viery, či už ide o právo človeka na život pred jeho narodením, či povinnosť štátu zabezpečovať pre rodiny dôstojné podmienky pre jej rozvoj.

Keď chceme objektívne skúmať fenomén náboženskej slobody a rešpektovaní práv človeka, musíme vedieť rozlíšiť, čo je skutočná sloboda a čo je len pseudosloboda. Katechizmus Katolíckej cirkvi definuje slobodu človeka ako „v rozume a vo vôle zakorenenu schopnosť konať alebo nekonať, urobiť to alebo ono, a tak vykonať sám od seba vedomé a dobrovoľné činy.“ (KKC, 1731). Každá ľudská bytosť je vo svojej podstate slobodná, to znamená, že si môže slobodne vybrať medzi dobrom a zlom. Ak sa človek rozhodne pre

dobro, stáva sa slobodným, ak sa rozhodne konať zlo, stáva sa otrokom svojich vášní. Ak si človek uvedomí zodpovednosť za svoje činy, stáva sa zreľým vstúpiť do života a rozhodovať o svojej životnej ceste. Keď však človek zneužije svoju slobodu na to, aby páchal bezprávie, stáva sa zodpovedným za šírenie zla vo svete a tým pádom na seba privoláva trest. Preto ak chceme uvažovať o tom, čo je skutočná sloboda a ako ju

jednoznačne odsúdiť, pretože ide o nebezpečný jav, ktorý sa nám môže ľahko vymknúť z rúk. Potom sa nedivíme, že istý popredný politický činiteľ vyhlási, že spoločnosť má právo rozhodovať o tom, čo je správne a čo nie. V tomto prípade ide o defraudáciu ľudskej morálky, pretože žiadny človek nemá právo prisvojovať si to, čo mu nepatrí, totiž rozhodovať o tom, čo je správne a čo nie. Toto právo má jedine Boh, ktorý neviditeľne

Náboženská sloboda ako jeden z atribútov pluralitnej spoločnosti

používať musíme mať na zreteli skutočnosť, že sme stvorenia, ktoré sú síce na jednej strane slobodné, ale na druhej strane tento dar musíme využívať pre Božiu slávu a dobro iných.

Pozrime sa teraz bližšie na to, ako chápu slobodu liberálne zmýšľajúci ľudia. Podľa ich názoru sloboda ľudskej bytosti je základným atribútom občianskej spoločnosti a preto by mali byť zabezpečené podmienky pre slobodný rozvoj človeka v každej oblasti. Pokiaľ však ide o snahu niektorých liberálnych prúdov o uzákonenie homosexuálnych partnerstiev, tu sa už dostávame do konfliktu so svojim svedomím, ktoré nám káže žiť podľa kresťanských mravov. Uvoľnenosť morálky môžeme dnes pozorovať na každom kroku, či už v rodine, v škole, na pracovisku alebo aj v spoločenskom živote. Tento dôsledok prenikania liberalizmu do našej spoločnosti treba

riadi tento svet a v ktorého rukách sme my všetci, či si to chceme priznať alebo nie.

Ďalším charakteristickým rysom demokratických štátnych zriadení je právo človeka na svoj názor, čo v praxi znamená, že občania sa môžu vyjadrovať k aktuálnym spoločensko - politickým problémom a môžu vo voľbách dávať svoj hlas svojim zástupcom v parlamente a v samosprávnych zastupiteľstvách. Musíme si však uvedomiť, že mnohí politici nám síce sľubujú krajšiu budúcnosť, ale nežijú podľa Evanjelia. Keď naši poslanci v parlamente schvália také zákony, ktoré sú v rozpore nielen s kresťanským cítením, ale dokonca aj so zdravým rozumom, potom je už potrebné zamyslieť sa nad tým, či demokracia je ten správny politický systém. Chceme tým naznačiť na hlasovanie parlamentu v septembri minulého roku, kedy 33 poslancov NR SR zamietlo

návrh poslancu Petra Gaburu na vydanie zákona, ktorým sa mal zrušiť zákon SNR č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva. Vydávanie takej závažnej pravdy akou je právo na život dieťaťa pred jeho narodením na hlasovanie v parlamente je vlastne politický relativizmus a sofistika. Racionalistická filozofia, na ktorej je založený výchovno - vzdelávací systém v našej spoločnosti, je v rozpore s kresťanským učením o pokore a závislosti človeka na Bohu. Racionalizmus založený na falošnej sebaistote individuálneho rozumu, ktorý odpadol od Pravdy a prameňa bytia, je deklarácia práv myslenia, ktoré nehľadá Pravdu a nechce z nej brať silu k poznávaniu. Preto spoločnosť, ktorá neuznáva zvrchovanosť Stvoriteľa všetkých bytostí nad ľudskou spoločnosťou, vedie svojich občanov k tomu, aby sa namiesto pravej bohoúcty klaňali falošným bohom.

V dnešnej dobe môžeme jasne vidieť rôzne prejavy modloslužby, či už ide o prehnajú túžbu po bohatstve, úspechoch, kariére, sexuálnych pôžitkoch, atď. Preto ak chceme byť odolní voči negatívnym vplyvom okolia, musíme sa naučiť správne modliť a uvažovať o Božom slove, ktoré nám hovorí, že ak sa chceme páčiť Bohu, nesmieme milovať tento svet. To, čo je vo svete je totiž pominuté a preto musíme hľadať večné, trvalé hodnoty, medzi ktoré patrí láska, pokora, viera, čistota, milosrdenstvo. Buďme však pripravení na to, že keď budeme nasledovať nášho Pána po úzkej, krížovej ceste, svet nás bude nenávidieť, tak ako nenávidel Krista. Nebojme sa však tohto údelu spravodlivých, pretože „per crucem ad lucem.“ V tomto úsilí nech nám pomáha svojim príhovorom Sedembolestná Panna Mária, patrónka slovenského národa.

RADOSLAV MASKAL